

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FILOZOFSKA FAKULTETA  
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

**MAGDALENA KLUK**

**Prevodi slovenske književnosti v poljščino po letu 1991**

Magistrsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Irena Novak Popov

Študijski program: Slovenistika – E

Ljubljana, 2014

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici izr. prof. dr. Ireni Novak Popov za vso pomoč pri izdelavi magistrske naloge in čas, ki mi ga je posvetila.

Zahvalila bi se rada svoji družini, še posebej mami in očetu, ki sta mi omogočila študij in mi z vso ljubeznijo in potrpljenjem stala ob strani v vseh lepih in slabih trenutkih.

Hvaležna sem tudi svojim prijateljicam, posebej pa Urški, Tini in Niki za pomoč pri študiju in izdelavi magistrske naloge.

## **Izvleček**

### **Prevodi slovenske književnosti v poljščino po letu 1991**

Magistrsko delo skuša odgovoriti na vprašanje, kakšno mesto zavzema slovenska prevodna književnost v poljskem literarnem sistemu. Delo se ukvarja s tem, koliko prevodov slovenske književnosti je izšlo od leta 1991, kdo so prevajalci in katere založbe in revije te prevode izdajajo. Naloga predpostavlja obrobno mesto slovenske književnosti, kar skuša potrditi s teorijo literarnega polisistema Itamarja Even-Zoharja. Prikazuje podrobno analizo prevodov slovenske književnosti na Poljskem ter predstavlja tiste prevajalce, ki največ prispevajo k njeni uveljavitvi med Poljaki. Njihova dela izhajajo v knjižni in revijalni obliki, zato so predstavljene tudi založbe in revije, ki se odločajo za izdajo posameznih prevodov. Zadnja točka je vprašanje financiranja in s tem predstavitev kulturnih ustanov, ki nudijo pomoč tako pri izdajanju knjig kot tudi pri organizaciji posameznih dogodkov, katerih cilj je uveljavitev slovenske književnosti in kulture na Poljskem.

**Ključne besede:** prevodi slovenske književnosti, poljščina, prevodi po letu 1991

## **Abstract**

### **Translations of Slovene Literature into Polish after 1991**

This dissertation aims to research the position and the role of translated Slovene literature in the Polish literary system. The dissertation tries to shed light not only on the number of translated Slovene works published after 1991 but also on the translators and on the publishers and periodicals issuing these editions. The work presupposes a marginal role of Slovene literature and tries to confirm this with Itamar Even-Zohar's polysystem theory. A detailed analysis of translated Slovene literature in Poland is presented, supplemented by the presentation of the translators most meritorious for its establishment among the Poles. The publishers and the periodicals are also presented as the works are published in book and periodical editions. The final point is a presentation of the financing options and the cultural institutions providing assistance in book publishing and in the organisation of individual events, the aim of which is to further establish the Slovene literature and culture in Poland.

**Key words:** translations of Slovene literature, Polish, translations after 1991

## KAZALO

|                                                                             |    |
|-----------------------------------------------------------------------------|----|
| 1 UVOD.....                                                                 | 5  |
| 2 POLJSKO-SLOVENSKI KULTURNI ODNOSI: ZGODOVINSKI ORIS .....                 | 7  |
| 3 ŠTUDIJ SLOVENŠČINE NA POLJSKEM .....                                      | 10 |
| 4 TEORETSKE OSNOVE PREVODOSLOVJA .....                                      | 14 |
| 4.1 Polisistemska teorija.....                                              | 16 |
| 5 PREVODI SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI V POLJŠČINO .....                          | 19 |
| 5.1 Knjižne in časopisne izdaje .....                                       | 20 |
| 5.2 Prevajalci slovenske književnosti v poljščino .....                     | 25 |
| 5.3 Založbe .....                                                           | 31 |
| 5.4 Revije in časopisi.....                                                 | 34 |
| 5.5 Najpogosteje prevajani slovenski pesniki in pisatelji na Poljskem ..... | 38 |
| 5.6 Izbori poljskih prevajalcev .....                                       | 39 |
| 5.7 Financiranje prevodov .....                                             | 40 |
| 6 ZAKLJUČEK .....                                                           | 43 |
| POVZETEK .....                                                              | 45 |
| SUMMARY .....                                                               | 46 |
| STRESZCZENIE .....                                                          | 47 |
| BIBLIOGRAFIJA .....                                                         | 48 |

## 1 UVOD

Magistrsko delo predstavlja prevode slovenske književnosti v poljščino po letu 1991. Kulturni in politični poljsko-slovenski stiki imajo skoraj dvesto let skupne tradicije in se med seboj prepletajo, kar se kaže tako v zgodovini kot tudi v književnosti in kulturi obeh narodov. Cilj magistrske naloge je ugotoviti, kakšno mesto zajema slovenska prevodna književnost v poljskem literarnem sistemu, opredeliti količino prevodov ter predstaviti prevajalce, založbe, časopise in ustanove, ki skrbijo za uveljavitev slovenske književnosti na Poljskem.

Prvi del magistrskega dela je posvečen zgodovini poljsko-slovenskih kulturnih stikov ter predstavitvi slovenskih lektoratov na Poljskem. Ob kulturnih stikih ne moremo pozabiti na prevode poljske in slovenske književnosti, ki so tako ali drugače vplivali na kulturo in književnost obeh držav. Pri predstavitvi slovenskih prevodov v poljščino do leta 1991 mi je bila v pomoč *Enciklopedija Slovenije*, zvezek številka 9, izdan leta 1995 pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani, urednik je Marjan Javornik. V nadaljevanju sem podrobno opisala preteklo in sedanje stanje slovenskih lektoratov na poljskih univerzah, začenši od najstarejše Jagelonske univerze. Podatke, ki sem jih uporabila za pripravo tega poglavja, sem našla v knjigi *Center za slovenščino kot drugi tuji jezik*, ki jo je v Ljubljani leta 1999 izdal navedeni center, ter na spletnih straneh poljskih univerz in dvojezičnega spletnega portala Čar Slovenije.

Da bi opredelila mesto, ki ga zajema prevodna književnost v literarnem sistemu, sem se osredotočila na prevodno teorijo Itamarja Even-Zoharja, profesorja kulturologije, semiotike in teorije literature na Univerzi v Tel Avivu ter dolgoletnega direktorja oddelka kulturnih študijev na tej univerzi. Njegova polisistemska teorija literature je poskus opisa fenomena prevoda v mreži zapletenih medkulturnih odnosov. Pri obravnavi teorije mi je bila v pomoč doktorska disertacija Marije Zlatnar Moe z naslovom *Prevodi Hamleta v slovenskem literarnem sistemu: slogovne paradigme* ter poljski priročnik *Współczesne teorie przekładu. Antologia*, ki je izšla leta 2009 v Krakovu pri založbi Znak.

V nadaljevanju sem predstavila podrobno analizo prevodov slovenske književnosti v poljščino z delitvijo na knjižne in časopisne izdaje ter na literarne vrste, nato sem sklepe analize aplicirala na Even-Zoharjevo polisistemsko teorijo. Kot gradivo za analizo sem

uporabila deli *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 1990–2006*, ki je bila objavljena v reviji *Przekłady Literatur Słowiańskich* (št. 1 (2)), leta 2010 pri založbi Šlezijске univerze v Katowicach, ter *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 2007–2012*, ki še ni objavljena, vendar čaka na objavo v isti založbi. Obe bibliografiji je pripravila Monika Gawlak, doktorica slovenščine na Slavistiki Šlezijске univerze. Na podlagi števila prevedenih del sem v nadaljevanju predstavila prevajalce, ki s svojim delom prispevajo k promociji slovenske književnosti v poljskem literarnem sistemu. Podatke za predstavitev posameznih prevajalcev sem našla na spletnih straneh univerz, revij in založb, kjer prevajalci objavljajo svoja dela. Pri predstavitvi opusa Katarine Šalamun-Biedrzycke sem uporabila članek prevajalca in doktorja slovenistike na Univerzi v Bielsko-Biali Michała Kopczyka z naslovom *Katarina Šalamun-Biedrzycka – promotorka slovenske književnosti na Poljskem*. Prispevek je bil objavljen leta 2012 v zborniku *Slavistika v regijah*, ki ga je uredila Boža Krakar Vogel. Edina prevajalka, o kateri na spletu ni podatkov, je Joanna Pomorska, s katero sem si osebno dopisovala in njene odgovore uporabila v magistrski nalogi.

Poleg prevajalcev ne smemo pozabiti na založbe, revije in časopise, ki najpogosteje objavljajo prevode slovenske književnosti v poljščino, predvsem zato, ker so redki, ki se s tem ukvarjajo, ter so z izjemo akademskega in univerzitetnega kroga sprejemnikov zelo slabo prepoznavni med povprečnimi poljskimi bralci. To veliko pove o mestu prevodne književnosti v literarnem sistemu ciljne literature. Vse podatke za ta del raziskave sem našla na spletnih straneh založb, revij in časopisov. Nato sem ugotavljala še, kateri so v obdobju 1991–2012 najpogosteje in najredkeje iz slovenščine v poljščino prevajani slovenski pisatelji in pesniki ter na podlagi česa prevajalci izberejo določeno delo. Tako pri ugotovitvah o veliki/majhni prisotnosti slovenskih ustvarjalcev kot pri odločitvah prevajalcev sem si pomagala z razmisleki slovenske pisateljice, pesnice in prevajalke iz poljščine in češčine v slovenščino Tatjane Jamnik, ki jih je objavila v članku *Przekłady literatury słoweńskiej w Czechach i w Polsce w latach 1990–2006*.

V zadnjem delu sem v magistrski nalogi zajela ustanove, ki na Poljskem skrbijo za uveljavitev slovenske književnosti in Slovenije. To so predvsem Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, društvo Triglav-Rysy s sedežem v Lodžu ter Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, ki deluje v okviru Oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Viri za te podatke so spletne strani posameznih ustanov.

## 2 POLJSKO-SLOVENSKI KULTURNI ODNOSI: ZGODOVINSKI ORIS

Na to, da lahko danes govorimo o prevodih slovenske književnosti v poljščino ter na splošno o poljsko-slovenskih in slovensko-poljskih stikih, tako političnih kot tudi kulturnih, je v preteklosti vplivalo veliko dogajanj in ljudi, ki so s svojimi dejanji tako ali drugače prispevali h gradnji medsebojnih odnosov. Zato se mi zdi upravičeno predstaviti zgodovinski pregled poljsko-slovenskih kulturnih stikov.

Na Poljskem se je zanimanje za Slovane, povezano s predromantičnimi in narodnoosvobodilnimi idejami, pojavilo šele v prvi polovici 19. stoletja. Vpliv na to je nedvomno imel takratni zgodovinski položaj Poljske, saj so si jo razdelile tri države: Rusija, Prusija in Avstrija, katere sestavni narodi so bili Slovenci, Čehi in Slovaki in Poljaki. Zanimanje se je razširilo in uveljavilo zlasti pri slovanofilskem društvu varšavskega Društva prijateljev znanosti. Prvi zapis o slovenskih krajih in ljudeh, ki je nastal prav v tistem času, je ohranjen v potopisu kneza Andrzeja Sapieche z naslovom *Podróże po kraiach słowiańskich* (Vroclav, 1811). »Avtor je omenil Lipico, Cerčniško jezero, Nanos in Razdrto, osrednjo pozornost pa namenil idrijskemu rudniku živega srebra« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 114).

»Leta 1827 je prišel na Dunaj kandidat za profesorsko mesto na varšavski slavistiki A. Kucharski. V Gradcu se je učil slovenščino pri Kolomanu Kvasu in odkril v mestu kulturno središče štajerskih Slovencev. V Ljubljano je prišel s Kopitarjevim priporočilnim pismom za Matijo Čopa. Ta mu je v licejski knjižnici omogočil vpogled v slovensko književno tradicijo. Nato je v Celovcu obiskal U. Jarnika, bil je na grobu poljskega kralja Boleslava II. (Smelega) v Osojah in v Trstu končal pot po slovenskih deželah. Nekaj odmevov s te poti sta 1828 objavila lista *Gazeta Polska* in *Illyrisches Blatt*«.

Romantični dosežki slovenske lirike niso minili brez odmeva v zavesti poljskih znanstvenikov tistega časa. Tako kot so Slovenci veliko pisali o Adamu Mickiewiczu, so tudi Poljaki pisali o Francetu Prešernu, med drugimi A. Tyszyński, ki je v razpravi *Rys historyczny oświecenia słowian* iz leta 1841 označil Prešerna za zbiralca slovenskih ljudskih pesmi. *Enciklopedija Slovenije* navaja tudi Edwarda Dembowskega, poljskega filozofa, literarnega kritika, pisatelja, publicista ter organizatorja konspirativnega gibanja v Galiciji. Vtise o Kranjski deželi med svojim potovanjem iz Italije čez Kranjsko je opisal v članku *Obrazy Krainy*. V tem delu tudi

Prešerna opredeli kot »prvega pesnika« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 115). Prvi prevodi *Prešernovih poezij* v poljščino so se pojavili šele trideset let pozneje. »Mesečnik Biblioteka Warszawska je objavil obširen, a nepodpisan članek *Odrodzona słoweńska narodowość* (1871) o Valentinu Vodniku, Jerneju Kopitarju in Francetu Prešernu ter prevode Prešernovih pesmi *Prosto srce*, *Prošnja*, *Orglar*. (...) Naslednje leto je B. Grabowski objavil študijo *Słoweńcy, naród i dzieje* (Niwa, Varšava, 1872)« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 115).

»Na Poljskem se je proti koncu 19. stoletja spet pojavilo zanimanje za slovensko poezijo« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 116). B. Grabowski je prevedel pesem Valentina Vodnika *Nemški in kranjski konj*, Prešernovega *Ribiča*, *Slovensko zgodovino* Simona Jenka, *Izgubljeni raj* Simona Gregorčiča ter *Tri popotnike* Antona Aškerca. Vse prevode je izdal skupaj s P. Chmielowskim pod naslovom *Obraz literatury powszechnej w streszczeniach i przykładach* v Varšavi med letoma 1895 in 1896. Omembe vreden je tudi na Poljskem rojeni izjemi jezikoslovec J. I. N. Baudouin de Courtenay, ki je v svojih raziskovanjih veliko časa posvetil slovenski dialektologiji.

Prvi poljski prevodi iz slovenske leposlovne proze so se pojavili šele na začetku 20. stoletja (leta 1912), ko so se v časopisih začeli pojavljati prevodi posameznih črtic Ivana Cankarja. O njem je med drugim pisala M. Znatowicz-Szczepańska v članku *Współczesna literatura Słowenii* v časopisu *Tygodnik ilustrowany* iz leta 1922. Vojeslav Mole je skupaj z ženo Elo leta 1931 objavil Cankarjeve *Novele*, ki so doživele veliko večji odmev. To je bila prva knjižna izdaja slovenske literature, ki jo je omogočila pogodba »o kulturnem sodelovanju med Jugoslavijo in Poljsko, po kateri je leta 1930 v Varšavi hrvaški pisatelj in lektor srbohrvaščine Julije Benešić kot odposlanec jugoslovanskega ministrstva za prosveto ustanovil zbirko Biblioteka Jugosłowiańska« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 117). To je bila založniška serija, ki je zbiral prevode leposlovja jugoslovanskih avtorjev v poljščino. V okviru serije je izšlo trinajst del, ki so vsebovali prevode kanona srbske, hrvaške in slovenske književnosti. Knjige so izhajale do leta 1939, potem pa je bil proces prekinjen zaradi druge svetovne vojne. Leta 1970 je na pobudo založništva Łódzkie prišlo do nadaljevanja izdajanja serije z istim naslovom. Serija je izhajala med letoma 1970 in 1995. V okviru Biblioteke je bil predstavljen obširen prispevek posameznih jugoslovanskih književnosti v obdelavi najboljših poljskih prevajalcev (med drugimi Dorote Jovanke Ćirilić, Jana Wierzbickega, Marie Krukowske itd.). Objavljenih je bilo veliko prevodov, tako del kanona jugoslovanskih književnosti kot tudi

mladih avtorjev. V prevodu iz slovenščine so objavljena med drugimi tudi dela Andreja Hienga.

V tem času je izšel prvi prevod iz sodobne slovenske poezije, Župančičeva pesem *Dies irae*, v časopisu *Przegląd Powszechny* leta 1926 v Varšavi. Takrat so na Poljskem začele izhajati slovansko usmerjene revije, v katerih so o slovenski književnosti pisali med drugim Jerzy Pogonowski, Vojeslav Mole, Józef Gołąbek, Irena W. Kosmowska, Maria Znatowicz-Szczepańska in Stanisław Rospond.

Povojni poljsko-slovenski stiki so se ponovno okrepili v petdesetih letih 20. stoletja. Takrat je Univerza v Ljubljani spet začela sodelovati s krakovskim in varšavskim kulturnim središčem. Pojavile so se številne objave prevodov slovenske književnosti, med drugim je Wiktor Bazielič v članku *Z jugosłowiańskich rocznic i jubileuszy literackich 1946 r.* omenil 70. obletnico rojstva Ivana Cankarja. Revija *Życie Słowiańskie* je objavila tudi prevod dveh Cankarjevih pesmi.

Od leta 1962 na Jagelonski univerzi deluje slovenski lektorat, ki usmerja in usposablja študente za prevajanje in seznanjanje s slovensko književnostjo. Na tem mestu bi omenila lektorje slovenščine na Jagelonski univerzi: Franca Drolca, Dušana Pirca, Katarino Šalamun-Biedrzycko, Toneta Pretnarja, Andrejo Duhovnik Antoni, Silvijo Borovnik, Jasmino Šuler Galos, Mladena Pavčiča, Simono Klemenčič, Aleksandra Križa in Alenko Jesterle Doležal.

»Za medsebojno poznavanje je pomembno delovanje Katarine Šalamun-Biedrzycke v Krakovu, ki v esejih nakazuje sorodnosti med slovenskimi in poljskimi literarnimi tokovi in obojestransko prevaja zlasti dela sodobnejših avtorjev« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 117).

»Po skoraj desetletnem premoru je sledil nov izbor, ki ga je pod naslovom *Kasztan osobliwego gatunku* (Varšava, 1959) pripravil B. Ćirić in 9 [Cankarjev] novelam iz prvega izbora dodal nove; v zbirki sta izšli tudi povesti *Marcin Kaczur* ter *Parobek Jernej i jego prawo*. (...) V Varšavi sta v knjižnih izdajah izšla 1965 in 1976 izbora Prešernove poezije (ur. M. Piechal), Tavčarjevi deli *Kronika rodu Khallanów* (Varšava 1961) in *Jesienne kwiaty* ter *Przedmieście świętego Piotra* J. Kozaka (prevedla je Halina Kalita) (Varšava, 1961)« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 119).

Leta 1973 je pri založbi Ossolineum izšla elitna *Antologia poezji słoweńskiej*, za katero je spremno besedo napisal poljski literarni zgodovinar Józef Magnuszewski. Slovensko poezijo je bilo mogoče najti tudi v izboru *Liryka jugosłowiańska*. Od šestdesetih let naprej so v Varšavi izhajali prevodi naslednjih avtorjev: predstavnikov socialnega realizma Ivana Potrča, *Białe czereśnie* (Na kmetih, Varšava, 1962), in Cirila Kosmača, *Balada o trąbce i obłoku* (Varšava, 1974) in *Tantatin* (Varšava, 1969), oba v prevodu Marie Krukowske, Franceta Bevka *Słońce w dolinie* (Kaplan Martin Čedermac, 1965), modernih romanopiscev Andreja Hienga, *Czarodziej* (1980), *Orfeum* (Łódź, 1986, oba je prevedla M. Krukowska), ter avtorjev mladinskih pripovedi Anton Ingoliča, *Przerwana wspinaczka* (1984), *Zatopiona galiota* (1986), *Siedemnastolatka* (1970), in Toneta Seliškarja, *Załoga błękitnej mewy* (Bratovščina Sinjega galeba, Varšava, 1962). (Enciklopedija Slovenije, 1995: 119)

V osemdesetih letih so se prevodi slovenske literature pojavljali tako v knjižnih oblikah kot tudi v revijah. Poleg Katarine Šalamun-Biedrzycke ima zaslugo za to odlična prevajalka Joanna Pomorska, ki prevaja predvsem opus Draga Jančarja. Prevedla je dela *Galernik* (1988), *Terra incognita* (1993), kratko prozo pa v reviji *Literatura na świecie*; *Śmierć koło Matki Boskiej Śnieżnej* (1987), »roman Branka Hofmana *Noč do jutra* (1988) ter odlomke iz proze Lojzeta Kovačiča, Vitomila Zupana, poezijo Vena Tauferja, Tomaža Šalamuna, Fabjana Hafnerja, Nika Grafenauerja in esejistično prozo Aleša Debeljaka« (Enciklopedija Slovenije, 1995: 119). Poleg razprav in esejev o slovenski književnosti je Katarina Šalamun-Biedrzycka Poljakom ponudila dela Edvarda Kocbeka, Slavka Gruma, zelo modernistično in ludistično prozo Marka Švabiča in Branka Gradišnika, pa tudi mlade slovenske pesnike, kot so Uroš Zupan, Aleš Debeljak, Milan Jesih in drugi. Izdala je pesniške avtorske zbirke Tomaža Šalamuna (*Wiersze*, Krakov, 1979), Aleša Debeljaka (*Słownik ciszy*, 1992), Gregorja Strniše (*Odyseusz*, Krakov, 1993) ter zelo obsežno dvojezično antologijo slovenske poezije *Mah in srebro – Srebro i mech* (Sejny, 1995).

### 3 ŠTUDIJ SLOVENŠČINE NA POLJSKEM

Da bi lahko govorili o uveljavljanju slovenske književnosti na Poljskem ter njenem prevajanju v poljščino, moramo najprej preveriti, na katerih univerzah se lahko učimo slovenščino in ali obstaja študij slovenščine ali samo lektorat. Da bi lažje sledili spremembam od 60. let

prejšnjega stoletja do danes, sem to poglavje razdelila na dva dela, in sicer v prvem obravnavam univerze z najstarejšo tradicijo poučevanja slovenščine, v drugem pa oddelke, ki so nastali v zadnjih dvajsetih letih.

Najstarejši lektorat slovenščine je v Krakovu na Jagelonski univerzi. Ustanovljen je bil leta 1962, vendar Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik o njegovem delovanju nima poročil. Lektorat slovenščine obstaja kot izbirni predmet, torej kot drugi slovanski jezik za študente bolgarščine, srbohrvaščine, češčine ali slovaščine. »V začetnem obdobju delovanja lektorata (do začetka 80. let), ko so obstajali tudi fakultativni tečaji slovenskega jezika, so imeli študentje možnost obiskovati lektorat vseh pet let študija. (...) Poleg tega je bila konec 70. in na začetku 80. let povečana tudi zunajprogramska dejavnost študentov. Večino teh uspehov v delovanju lektorata moramo pripisati dejavnosti Toneta Pretnarja« (Križ 1999: 75, navedeno v: Bešter, Kržišnik 1999). Od študijskega leta 2004/2005 ima slovenščina status tretjega slovanskega jezika in se jo poučuje tri semestre – v četrtem letniku ter v zimskem semestru petega letnika. Lektorat slovenskega jezika za mlajše letnike je na voljo kot izbira. Že več let so organizirane dodatne vaje iz slovenščine na višjem nivoju. Včasih se poleg lektorata pojavljajo slovenistični predmeti, kot so Znanje o Sloveniji in slovenski kulturi. Od leta 2000 naprej je lektorica slovenščine na univerzi Bojana Todorović.

Druga univerza, kjer so se že v 70. letih Poljaki lahko učili slovenščino, je Univerza v Varšavi. Po drugi svetovni vojni je bil prva ustanova v Varšavi, ki je posvečala pozornost študiju slovanskih jezikov in književnosti, Slovanski seminar, kasneje pa je bil na njegovem mestu ustanovljen Oddelek za slovansko filologijo Univerze v Varšavi. V 70. letih je bila kot smer ponujena jugoslavistika, v okviru katere so se študenti učili srbohrvaščino kot prvi jezik, za drugega pa so lahko izbirali med makedonščino in slovenščino. V prvem letniku študija so se študenti obvezno učili oba jezika, v drugem letniku pa so lahko izbrali med njima. Pouk drugega jezika je trajal do konca študija, torej do petega letnika. Lektorat sta vodila dr. Tone Pretnar in prof. dr. Hanna Orzechowska. Na lektorat slovenščine so se študenti lahko vpisali samo takrat, ko je na vrsto prišla srbohrvaščina (slovenščina je bila takrat del študija jugoslavistike), ker so posamezne smeri odpirali v časovnem in letnem razmiku. Od leta 1993 je slovenščina postala samostojen diplomski predmet. Od leta 1993 je lektorica na univerzi Slovenka Jasmina Šuler Galos. Od leta 2005 se inštitut imenuje Inštitut zahodne in južne slavistike (prej Inštitut slovanske filologije). Istega leta so študentje začeli dvostopenjski študij na smeri Slavistična kulturologija. Prvi jezik študija je češčina, slovaščina, bolgarščina,

hrvaščina, srbsčina ter slovenščina. Poleg lektorata imajo študentje v jeziku, ki ga izberejo, predavanja iz zgodovine in kulturne geografije (Internet 1).

Približno v istem času (70. leta) je bila na pobudo prof. dr. Kazimierza Polanskega odprta slavistika na Šlezijski univerzi v Katovicah. Delovala je v okviru Inštituta za tuje jezike kot Oddelek za slovansko filologijo. Ob ustanovitvi je bil mogoč le študij bohemistike, dve leti kasneje je že bilo mogoče študirati tudi srbohrvaščino. »Hkrati so v okviru rednega študija začeli izvajati vaje iz slovenskega, bolgarskega, lužiškega in makedonskega jezika kot izbirnih lektoratov« (Tirgušek 1999: 115, navedeno v: Bešter, Kržišnik 1999). Leta 1991 je na univerzi pod vodstvom prof. dr. Emila Tokarza prišlo do reorganizacije in ustanovitve Inštituta za slovansko jezikoslovje. To je bil prvi oddelek za slovenistiko na Poljskem. Od takrat naprej so se študentje lahko vpisali na samostojni petletni študij slovenistike. Ko je po osamosvojitvi Slovenije univerza izgubila lektorja Toneta Pretnarja, so bili kot lektorji zaposleni: Jasmina Šuler, Mladen Pavčić, Vlado Nartnik, Jana Unuk, Andrej Šurla, Mateja Tirgušek, Urška Kerin in Barbara Upale. Inštitut ves čas sodeluje z Univerzo v Ljubljani, predvsem v okviru gostovanja predavateljev. To so bili med drugim Niko Jež, Miran Hladnik, Silvija Borovnik in Martina Orožen. Na šlezijski slavistiki so zaposleni strokovnjaki iz večine južno- in zahodnoslovanskih jezikov. Zahvaljujoč temu nudi ustanova študentom precej pestro ponudbo: bolgarščino, makedonščino, hrvaščino, srbschino, slovenščino, češčino in slovaščino. Izmed navedenih predmetov so po navadi vsako študijsko leto odprti trije ali štirje. Študij je dvostopenjski (po bolonjskem sistemu). Glavne predmete na vsaki stopnji poleg lektoratov predstavljajo predmeti s področja literarne vede, zgodovine, kulture in izbranega slovanskega jezika. Dodatno je v višjih letnikih obvezen lektorat drugega slovanskega jezika. Slovenščina je tudi obvezni izbirni predmet za študente drugih jezikov inštituta in drugih študijskih smeri na univerzi. Trenutno je lektorica na inštitutu Slovenka Tina Jugović. (Internet 2)

Poleg treh univerz, ki imajo najdaljšo tradicijo poučevanja slovenščine na Poljskem, obstajajo še druge, ki so nastale proti koncu 20. stoletja in jih bom predstavila v nadaljevanju.

Lektorat slovenskega jezika na Univerzi v Lodžu je bil ustanovljen leta 1997. »Lektorat obstaja kot samostojen dodiplomski predmet za študente slovenščine in kot obvezen lektorat drugega slovanskega jezika v okviru študija ostalih slovanskih jezikov« (Križ, 1999: 79 navedeno v: Bešter, Kržišnik 1999). Študentje imajo poleg lektorata obvezna predavanja iz

slovenske slovnice, književnosti zgodovine in kulture. Za študente, ki obiskujejo lektorat slovenščine kot drugi slovanski jezik, so še vaje iz slovenske književnosti. Na univerzi je tudi Slavistični znanstveni krožek, »v okviru katerega obstaja tudi slovenska sekcija, ki se ukvarja s slovensko književnostjo, zgodovino, prevajanjem« (Križ, 1999: 79, navedeno v: Bešter, Kržišnik 1999). Leta 2005 se je slavistika na podlagi odločitve lektorja loške univerze preimenovala iz Fakultete za slovansko filologijo v Fakulteto za južno slavistiko. Fakulteto že od začetka vodi prof. dr. hab. Małgorzata Korytkowska. Do leta 2005 je redni študij trajal pet let. Predmetnik je zajemal lektorat vsaj dveh izmed treh slovanskih jezikov. Kot prvi jezik so si študentje lahko izbrali srbsščino, slovenščino ali bolgarščino. Od študijskega leta 2006/2007 je na univerzi mogoč dvostopenjski študij. Slovenščina je lahko na izbiro kot prvi ali drugi jezik ter kot obvezni izbirni predmet za študente slavistike. Trenutno je kot lektorica zaposlena Mateja Gojkošek. (Internet 3)

Istega leta (1. 7. 1997) je nastala slavistika na Gdanski univerzi. Njen nastanek in osamosvojitve je bila posledica preureditve do takrat delujočega Inštituta južnoslovanskih jezikov. Študentje na prvi in drugi stopnji študija obvezno izbirajo med slovenščino in ruščino kot drugim jezikom, slovenščina je torej samo kot izbirni predmet, prvi jezik pa je srbsščina oz. hrvaščina. Lektorica slovenščine je mag. Maša Guštin. Omembe vredno je tudi, da je slavistika s sodelovanjem študentov in profesorjev v okviru lektorata slovenščine na Gdanski univerzi naredila spletni dvojezični poljsko-slovenski portal ter ustanovila znanstveni krožek Czar Słowenii/Čar Slovenije. Njegov namen so med drugim neposredne predstavitve, uvajanje in razvoj slovenskega jezika, ponujanje podatkov o Sloveniji, njeni kulturi, jeziku, medijih, dogodkih. Namenjen je študentom Gdanske univerze ter drugim univerzam na Poljskem in po vsem svetu. Poleg tega je portal namenjen študentom, ki slovenščino obvladajo na osnovnem nivoju in bi želeli ohraniti stik s slovensko kulturo in z jezikom ter še izboljšati svoje znanje in poznavanje Slovenije. Namenjen je izmenjavi izkušenj med študenti z vsega sveta, ki jih zanima slovenski jezik. Še en cilj, ki so si ga postavili ustanovitelji, je organizacija mednarodnih prireditev in konferenc, tematsko povezanih s Slovenijo, njenim jezikom, literaturo in kulturo (Internet 4).

Zadnja in hkrati najpoznejše ustanovljena slavistika izmed vseh omenjenih je slavistika na Univerzi v Bielsko-Biali, ki je bila ustanovljena leta 2002, »ko je nekdanji del Tehniške univerze v Lodžu postal neodvisen in se je poimenoval Univerza v Bielsko-Biali« (Internet 5). Od takrat so študentje lahko študirali hrvaščino, češčino, ruščino in slovenščino. Študenti se

učijo še drugega slovanskega jezika in imajo poleg zgoraj navedenih na izbiro še lektorat makedonščine, srbsčine in slovaščine. Trenutno je na univerzi mogoč študij slovenistike tako na dodiplomskem kot na podiplomskem nivoju. Poleg tega je mogoče izbrati slovenščino kot lektorat drugega tujega jezika. Razen standardnih humanističnih predmetov program ponuja »vaje iz poslovne slovenščine, strokovnega jezika, umetnega prevoda in direktnega ter nedirektnega prevoda« (Internet 5). Lektorat je edini na Poljskem, ki nima slovenske lektorice. Kot zanimivost lahko omenim, da so vsako leto na Univerzi v Bielsko-Biali organizirane prevajalske delavnice, kjer študentje prevajajo odlomke del avtorjev iz Slovenije in drugih držav.

Poljska je ena redkih držav, ki omogoča študij slovenščine na tolikšnem številu univerz. Posamezne univerze in slovenske lektorje podpira Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, ki deluje pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Vsako leto dobijo študentje slovenistike na Poljskem možnost udeležbe na Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture (univerze dobivajo štipendije za študente), izkoristijo pa lahko tudi možnost študija v Slovenji v okviru programa Erasmus ali CEEPUS. Iz tega je razvidno, da imajo poljski študentje, ki želijo postati prevajalci, veliko možnosti za izboljšanje svojega znanja slovenščine ter za spoznavanje slovenske kulture in literature.

#### **4 TEORETSKE OSNOVE PREVODOSLOVJA**

Ob procesu branja literarnega besedila v svojem maternem jeziku se kot bralci zelo redko zavedamo, da beremo prevod in ne izvirnik literarnega dela. Tega se zavemo samo takrat, ko je prevod zelo slabe kvalitete in nas to ob branju moti oz. če smo večjezični bralci in beremo z namenom, da ocenimo delo in naredimo primerjavo prevoda z izvirnikom. Takšna situacija je redka. Kot bralci se moramo zavedati, da »prevodi niso izvirniki, temveč interpretacije izhodiščnega besedila, so torej metabesedila, napisana v skladu z družbenimi, kulturnimi, literarnimi in prevajalskimi omejitvami, ki so delovale v času, ko so nastajala« (Zlatnar Moe 2002: 12).

V magistrskem delu poskušam ugotoviti, kakšen položaj ima slovenska književnost v poljskem literarnem sistemu. Pri iskanju odgovora na to vprašanje si bom pomagala s

polisistemske teorije I. Even-Zoharja, z doktorsko disertacijo Marije Zlatnar Moe z naslovom *Prevodi Hamleta v slovenskem literarnem sistemu: slogovne paradigme* ter poljskim priročnikom *Współczesne teorie przekładu. Antologia*, ki sta ga uredila Piotr Bukowski in Magda Heydel. Najprej bom na kratko predstavila teoretika I. Even-Zoharja, nato pa razložila njegovo teorijo. Da bi si podrobneje ogledali pojav prevodov, moramo predstaviti prevajalske norme, katerih koncept je obdelal Gideon Toury. Marija Zlatnar Moe je v svoji doktorski disertaciji teorijo aplicirala na angleške prevode Shakespearja v slovenščino in na njihov status v slovenski književnosti. Isto teorijo bom za ugotovitev statusa slovenske književnosti na Poljskem uporabila tudi sama.

Itamar Even-Zohar je profesor kulturologije, semiotike in teorije literature na Univerzi v Tel Avivu ter dolgoletni direktor oddelka kulturnih študijev na tej univerzi. Je avtor polisistemske teorije, vpliven raziskovalec prevodov, soavtor temeljev sodobne smeri Translation Studies. Rodil se je v Tel Avivu, študij primerjalne književnosti je končal na Hebrejski univerzi v Jeruzalemu, kjer je leta 1967 zagovarjal disertacijo *Time in Drama: Strindberg's »The Father« vs. »A Dream Play«*. Leta 1972 je na Univerzi v Tel Avivu zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom *An Introduction to the Theory of Literary Translation*. Even-Zohar se je izpopolnjeval v Oslu, Kopenhagenu in Stockholmu. Predaval je kot profesor na Univerzah v Filadelfiji, Hajfi, Amsterdamu in Oslu. Na svoji univerzi je odprl Oddelek za poetiko, ki ga je tudi vodil. Bil je urednik pomembnih revij *Poetics Today* (1986–1993), *Ha-Sirut* (1976–1983) in *PTL* (1974–1980). Trenutno je vodja centra kulturoloških študijev na univerzi v Tel Avivu. Even-Zohar je poliglot, govori hebrejsko, arabsko, angleško, francosko, švedsko, špansko, norveško, dansko, italijansko, rusko, nemško, islandsko. Njegove najpomembnejše objave so: *Papers in Historical Poetics* (1976), *Polisystem studies* (1990) ter *Papers In Culture Research* (2005). Je avtor velikega števila člankov, objavljenih v znanstvenih revijah po svetu, njegova teorija pa je postala osnova svetovnega prevajalstva. Najdemo ga lahko v skoraj vsakem zborniku, posvečenem prevajanju in prevodoslovju (Bukowski, Heydel 2009: 195–196)

## 4.1 Polisistemska teorija

Kljub temu da priznavajo kulturni zgodovinarji pri oblikovanju narodnih kultur pomembno vlogo prevodom, je bilo to področje doslej zelo slabo raziskano. Zgodovine narodnih književnosti omenjajo prevode le tam, kjer se temu ne morejo izogniti, na primer ko opisujejo obdobje srednjega veka ali renesanse. Sklicevanje na posamezne prevode lahko najdemo tudi v književnostih iz drugih obdobj, vendar so ti izjemno redko koherentno vključeni v zgodovinski oris literarnih obdobj.

Even-Zohar je ustvaril in razvil polisistemsko teorijo, ki zajema dinamiko in heterogenost kultur, njihovo sobivanje, sodelovanje ter skupne vplive. Polisistemska teorija prevoda je poskus opisa fenomena prevoda v mreži zapletenih medkulturnih odnosov. Hkrati prenaša poudarek iz jezikovno-primerjalnih in normativnih raziskav na temelj širših odnosov in interferenc v okviru kultur, prevod pa dojema predvsem kot fenomen ciljne kulture. Ta prikaz je kasneje v svoji opisni metodologiji raziskav prevoda razvil Gideon Toury.

Itamar Even-Zohar je pojem literarni polisistem uvedel v 70. letih prejšnjega stoletja. Svoje temelje je teorija našla v ruskem formalizmu in češkem strukturalizmu. Teoretik je »od Titjanova prevzel pojme, kot so sistem, (literarne) norme in evolucija, neprestan boj za središčno vlogo med posameznimi literarnimi sistemi, ki sestavljajo polisistem« (Zlatnar Moe 2002: 13). V teh sistemih je kanonizirana ne samo visoka književnost, ampak tudi »otročka, prevodna ali lahka književnost« (Ibid. 2002: 13). Vsak polisistem je znotraj hierarhično urejen, in sicer nekateri sistemi zajemajo primarno (središčno vlogo) v polisistemu, nekateri pa bolj sekundarno (obstransko) mesto. »Primarno mesto si pridobijo tisti sistemi, ki skrbijo za novosti znotraj polisistema – nova, inovativna besedila in modeli. Sekundarni sistemi prevzemajo modele primarnih sistemov in se ravna po konzervativnih, uveljavljenih normah in vzorcih. Mesto, besedila, vrste, sistemi znotraj polisistema niso nespremenljivi, ampak se lahko spremenijo, ko nastopijo nove okoliščine« (Ibid. 2002: 13). Razvidno je, da polisistemska teorija ne zajema samo prevodne literature, ampak vsa besedila, ki nastajajo v določeni kulturi. Poudarjeno je, da imajo prevodi v konceptu te teorije pomembno in enakovredno vlogo kot izvirna dela, ki so nastala v neki kulturi.

Even-Zohar je s svojo teorijo inovativen. Po njegovem mnenju prevodna književnost ni samo integralni sistem vsakega polisistema literature, ampak njegov najbolj aktivni element. Do

zdaj so vsi teoretiki trdili, da prevodi v literarnem sistemu zajemajo le sekundarno mesto. On takšno stališče zavrača in trdi: »Zaradi obrobne položaja prevodne literature bi mogli zlahka sklepati, da ima prevodna literatura tudi stalno obrobno mesto v literarnem polisistemu, kar pa še zdaleč ne drži. Ali je položaj prevodne literature povezan s središčem (»primarnim«) ali obrobnim (»sekundarnim«) repertoarjem, je odvisno od posebnosti sestave polisistema, ki ga preučujemo« (Ibid. 2002: 13–14).

Če je prevodna književnost v polisistemu v centralnem položaju, pomeni, da se aktivno udeležuje oblikovanja jeder tega sistema, je integralni del novih moči polisistema, kar pomeni, da bo vplivala na pomembne procese zgodovine določene književnosti. V takšnih primerih se meje med izvirno in prevodno literaturo pogosto brišejo:

»[...] V položaju, ko se pojavljajo novi literarni modeli, prevodi pogosto postanejo pripomoček za izdelavo novega repertoarja. Prek tujih del se v domačo književnost uvajajo sestavine (tako načela kot prvine), ki prej v tej književnosti niso obstajale. Sem ne sodijo le novi modeli resničnosti, ki nadomestijo uveljavljene, ki niso več učinkoviti, ampak tudi mnoge druge sestavine, denimo nov (pesniški) jezik ali ustvarjalni vzorci in tehnike. Jasno je, da položaj v (domačem) literarnem sistemu nadzoruje sama načela izbiranja besedil za prevod: besedila se izbirajo glede na svoje ustrezanje novim pristopom in morebitno inovacijsko vlogo, ki jo bodo odigrala v ciljni kulturi« (Ibid, 2002: 14).

Even-Zohar predpostavlja tri položaje, v katerih lahko prevodna literatura prevzame primarno vlogo:

1. kadar je literatura še mlada, ko njen razvoj še ni končan, ampak je še zmeraj v procesu nastajanja;
2. kadar je literatura ali obstranska (v okviru velike skupine povezanih literatur) ali »šibka«, lahko pa zajema obe značilnosti;
3. kadar v zgodovini literature nastajajo prelomnice, kriza ali kadar se v njej odpira neka literarna praznina, t. i. vakuum.

V prvem primeru je prevodna književnost odgovor na potrebo mlajše književnosti po uporabi svojega, na novo utemeljenega ali prenovljenega knjižnega jezika v čim večjem številu različnih vrst besedil, da bi iz tega jezika naredili orodje književnosti, ki bo uporabno za nastajajočo skupnost sprejemnikov. Mlada književnost ni zmožna takoj proizvesti vseh vrst

literarnih besedil, zato uporablja izkušnje drugih književnosti. Na ta način prevodna književnost postane eden od njenih najpomembnejših sistemov.

Podobno je v drugem primeru, torej pri obstranski ali »šibki« književnosti, katere viri so omejeni, njeno mesto v širši hierarhiji sistemov pa je zgolj periferno. V Evropi so to književnosti manj razširjenih jezikov. Takšne književnosti ne generirajo polnega spektra literarnih dejavnosti, ki jih lahko opazujemo pri večjih književnostih. Literaturam, ki zajemajo sekundarno mesto, lahko tudi manjkajo nekateri elementi repertoarja, ki so jim (kot se izkaže) nujno potrebni. Njihova odsotnost se prikaže šele v konfrontaciji s tujo književnostjo, ki ima vse elemente. Ta primanjkljaj je lahko delno ali v celoti zapolnjen s prevodno književnostjo, vendar je bolj pomembno to, da imajo »šibke književnosti« manjši inovativni potencial kot »večje in centralne«. Posledica je, da se odvisnost vzpostavi tako v obrobni sistemih kot v samem centru »šibkih« književnosti. (Bukowski, Heydel 2009: 199)

Dinamika polisistema ustvarja točke preobrata, torej takšne zgodovinske trenutke, v katerih ustaljeni modeli izgubljajo svojo vrednost v očeh mlajših generacij. V takšnih trenutkih lahko prevodna književnost prevzame centralni položaj. To se dogaja predvsem takrat, ko v trenutku, v katerem nastane točka preobrata, ni mogoče sprejeti nobene od ponudb domačega sistema – tako nastane neke vrste literarna praznina. V takšni praznini se z lahkoto nizajo vzorci, prevodna književnost pa lahko zajame centralno mesto. Seveda je v primeru »šibkih književnosti« to razmerje še bolj vidno.

Povsod drugod zavzema prevodna književnost periferno mesto, kar pomeni, da v sistem ne prinaša inovacij, da ne vpliva na proces kanonizacije besedil, da ostaja konzervativna in prevzema norme in vzorce, ki so uveljavljeni v ciljnem polisistemu. »V tem primeru nima nobenega vpliva na glavne procese in se oblikuje v skladu z normo, ki jo je že uveljavila ena od središčnih vrst v ciljni književnosti. Prevodna književnost tako postane bistven dejavnik konzervativnosti. Izvirna književnost lahko razvija nove norme in modele, prevodna književnost pa se podreja normam, ki jih je (novo) središče bodisi že zdavnaj bodisi pred kratkim zavrnilo« (Zlatnar Moe 2002: 15).

Iz hipoteze, da lahko prevodna književnost v okviru polisistema zajema centralno ali obrobno mesto, ne izhaja, da bo prevodna književnost vedno pripadala samo enemu od teh dveh

območij. To pomeni, da so v času, ko ena raven prevodne književnosti prevzame centralno mesto, ostale ravnine na obrobju.

Besedila, izhajajoča iz izvirne književnosti, bodo centralno mesto zavzemala, ko je izmenjava med književnostmi povečana. »Od tega, ali prevodna književnost v nekem trenutku zavzema primarno ali sekundarno mesto, so odvisne tudi prevajalske norme, prevladujoč književni opus, prevajalska politika založnikov in sponzorjev in podobno« (Ibid. 2002: 16).

Tudi od mesta, ki ga v polisistemu zavzema prevodna književnost, je odvisno, katera dela bodo prevedena. Even-Zohar trdi, da je »eden od kazalcev glede mesta prevodne književnosti v polisistemu [...] tudi stopnja razlikovanja med izvirnimi in prevedenimi besedili znotraj neke kulture« (Ibid. 2002: 16). Če prevodna književnost v polisistemu zajema centralno mesto, je najbolj pomembna vloga prevajalca ta, da ne prevzema že obstoječih vzorcev književnosti, ampak da sega preko konvencij, ki v tej literaturi veljajo. Hkrati pa so možnosti, da bo prevod v smislu ustreznosti zelo blizu izvirniku, večje kot v drugih primerih. Če zajema prevodna književnost v polisistemu obrobno mesto, se obnaša popolnoma drugače. V takšni situaciji je glavna naloga prevajalca najti za tuje besedilo najboljše že obstoječe vzorce in rešitve, kar je zelo pogosto vzrok za nizko ustreznost prevodov. Zgodi se lahko tudi, da se srečamo z večjo divergenco med doseženo ekvivalenco ter predpostavljeno ustreznostjo.

Družbeno-literarni status prevoda torej ni odvisen le od položaja, ki ga ta zajema v polisistemu, ampak je temu podrejena tudi sama prevajalska praksa. Tako prevod ni le pojav, katerega meje in značaj so bili enkrat za vselej določeni, temveč postane delo, odvisno od razmerij, ki obstajajo v določenem kulturnem sistemu.

## **5 PREVODI SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI V POLJŠČINO**

Za analizo sem uporabila bibliografijo vseh prevodov iz slovenščine v poljščino, ki so izšli med letoma 1990 in 2012. Bibliografija od leta 1990 do 2006 je bila objavljena v poljskem časopisu *Przekłady Literatur Ślowiańskich* leta 2010. Njena avtorica je doktorica slovenščine na Šlezijski univerzi v Katovicah Monika Gawlak. Drugi del bibliografije (od leta 2007 do 2012) še ni objavljen, vendar je že v založništvu in bo objavljen v istem časopisu. Tako kot

prvega je tudi drugega pripravila Monika Gawlak. Bibliografija zajema tako knjižne izdaje kot tudi vse odlomke besedil ter pesmi, ki so bili do zdaj objavljeni v različnih časopisih.

Na podlagi bibliografije bom predstavila količino prevodov z delitvijo na knjige in časopise ter glede na vrste: prozna, pesniška in dramska besedila. Ugotovila bom, katere vrste se najpogosteje prevaja. Nato bom prikazala, v katerem letu je izšlo največ in najmanj prevodov ter povprečno število prevodov, ki izhajajo na leto z delitvijo na literarne vrste. V nadaljevanju bom predstavila založbe in časopise, ki so skozi teh enaindvajset let izdale največ prevodov slovenske književnosti, ter izpostavila prevajalce, ki s svojim delom najbolj prispevajo k širitvi slovenske literature na Poljskem. Predstavljeno bo tudi, kateri slovenski pisci in pesniki so najpogosteje prevajani.

## 5.1 Knjižne in časopisne izdaje

Najprej bom predstavila celotno število izdanih knjig in časopisov (število izdaj časopisnih števil, ki so izšle od leta 1991 do 2012). Na Poljskem je od leta 1991 do leta 2012 izšlo 54 knjig (sem štejemo romane, zbirke kratke proze, pesniške zbirke ter mešane zbirke proze in poezije) in 120 števil časopisov, kjer so bili objavljeni odlomki romanov, pesmi, eseji in kratka proza. Skupaj je torej 174 objav, kar je relativno malo v primerjavi s prevodi na Češkem, o čemer piše Tatjana Jamnik v članku *Przekłady literatury słoweńskiej w Czechach i w Polsce w latach 1990–2006*, ki je izšel v reviji *Przekłady Literatur Słowiańskich: Wybory translatorskie 1990–2006* pri založbi Šlezijske univerze v Katovicah leta 2009. Vidimo, da je časopisnih objav skoraj dvakrat več kot knjižnih. Vzrok za to so predvsem finančna sredstva. Prevajalci lahko sami pošiljajo prevode v redakcijo in o tem, ali bo prevod objavljen, odloča redakcija časopisa, medtem ko mora za izdajo romana/zbirke kratke proze/pesniške zbirke prevajalec poskrbeti sam – tu mislim predvsem na finančna sredstva, ki so zelo omejena.

Glede na literarne vrste je v knjižni obliki izšlo 23 proznih, 27 pesniških del in 4 zbirke, ki so mešane (izbrana prozna in pesniška dela). Do leta 2012 ni v knjižni obliki izšel noben prevod drame. Med proznimi deli najdemo 11 romanov, 3 zbirke kratke proze, 3 izbore kratke proze, 1 antologijo ter 5 zbirk esejev. Med pesniška dela štejemo 17 samostojnih pesniških zbirk, 6 antologij slovenskih pesmi (od teh je samo ena pesniška zbirka ženske avtorice) ter 4 izbore

pesmi različnih avtorjev. Povprečno število govori o enem knjižnem prevodu na dve leti,<sup>1</sup> kar je glede na število univerz in dostop do poučevanja slovenščine na Poljskem presenetljivo malo. Na tej točki si lahko zastavimo vprašanje, od kod takšno zanimanje za slovenščino v poljskih akademskih krogih ter zakaj se tako malo absolventov slovenistike odloči za prevajanje in delo s slovenščino.

Med enajstimi romani, ki so prevedeni v poljščino, je avtor dveh Drago Jančar (*Posmehljivo poželenje* in *Katarina, pav in jezuit* v prevodu Joanne Pomorske), dva sta romana Vlada Žabota (*Sukub* (prev. Ewa Ziewiec) in *Volčje noči* (prev. Marlena Gruda)), nato po en roman Janija Virka (*Smeh za leseno pregrado* v prevodu Joanne Pomorske), Mihe Mazzinija (*Telesni čuvaj*, prev. Wojciech Domachowski), Franja Frančiča (*Domovina blede mati*, prev. Olga Lalić-Krowicka), Lile Prap (*Dinozavri?* v prevodu Bolesława Ludwiczaka), Gorana Vojnoviča (*Čefurji raus!*, prev. Tomasz Łukasiewicz), Josipa Jurčiča (*Kozlovska sodba v Višnji Gori*, prev. Agnieszka Będkowska-Kopczyk, Michał Kopczyk) ter Vinka Möderndorferja (*Ljubezni Sinjebradca*, prev. Tomasz Łukaszewicz). Prevodov sodobnih slovenskih romanov ni veliko, čeprav se je stanje izboljšalo. Monika Gawlak v svojem članku *Slovenski roman na Poljskem po letu 1991* pravi: »V letih 1991–2011 je na Poljskem trgu izšlo komaj devet slovenskih romanov, ki so v knjižni obliki izdani v celoti. To je manj kot en roman na dve leti« (Gawlak 2012: 135). Od leta 1996 do leta 2006 je izšlo osem prevodov v knjižni obliki, od tega so 3 zbirke esejev, 3 antologije kratkih zgodb in dve avtorski zbirki kratke proze. »Naslednja tri leta so na Poljskem prinesla več izdaj – v obdobju 2007–2011 sedem romanov, tri zbirke kratkih zgodb in eno antologijo kratkih zgodb. Razveseljuje dejstvo, da se danes lahko opazi tendenca naraščanja izdajanja slovenske proze, saj je potreba po prevodih iz slovenske ali širše južnoslovanskih literatur velika« (Ibid. 2012: 135).

Boljše stanje izkazujejo prevodi poezije. V obdobju 1991–2012 je izšlo 27 pesniških zbirk, od tega 17 avtorskih zbirk, 5 antologij in 5 izborov. Največ zbirk je prevedla Katarina Šalamun-Biedrzycka, in sicer 4 pesniške zbirke Tomaža Šalamuna (omenjena prevajalka je njegova sestra), dve zbirki Aleša Debeljaka in dve Primoža Čučnika. Največ pesniških zbirk (4) je izšlo leta 2005, in sicer zbirke Braneta Mozetiča, Klemenca Piska, Toneta Škrjanca ter antologija, ki je nastala v okviru Mednarodnih poetičnih srečanj Pobocza 2005. Ko govorimo o knjižnih izdajah prevodov slovenske poezije, ne moremo mimo dvojezične antologije

---

<sup>1</sup> Leta 1994 in leta 1998 v knjižni obliki ni izšel noben prevod proze ali poezije.

Katarine Šalamun-Biedrzycke *Srebro i mech/Mah in srebro*, ki je izšla pri založbi Pogranicze leta 1995. Antologija zajema 25 pesnikov (France Balantič, Andrej Brvar, Aleš Debeljak, Alojz Gradnik, Alojz Ihan, Milan Jesih, Edvard Kocbek, Srečko Kosovel, Kajetan Kovič, Svetlana Makarovič, Josip Murn, Boris A. Novak, Lili Novy, Anton Podbevšek, France Prešeren, Gregor Strniša, Tomaž Šalamun, Jože Udovič, Anton Vodnik, Božo Vodušek, Stanko Vuk, Dane Zajc, Uroš Zupan, Oton Župančič), ki po mnenju prevajalke skupaj tvorijo slovenski Parnas. (Jamnik 2009: 303) Michał Kopczyk, asistent na Tehnično-humanistični akademiji v Bielsko-Biali, literarni zgodovinar in prevajalec slovenske književnosti, v svojem članku *Katarina Šalamun-Biedrzycka – promotorka slovenske književnosti na Poljskem*, ki je bil objavljen v zborniku *Slavistika v regijah* leta 2012, pravi, da se prav v tej antologiji kaže subjektivni izbor pesnikov:

»Na primer navzočnost samo štirih pesmi enega od najpomembnejših ustvarjalcev slovenske moderne Otona Župančiča, pa tudi skromna predstavitev Srečka Kosovela. Opazen je tudi izpust predstavnikov družbeno angažirane poezije, Mileta Klopčiča in Toneta Seliškarja. Med avtorje, ki jih avtorica posebej ceni, sodijo France Prešeren, Edvard Kocbek, Tomaž Šalamun (vsak od njih je zastopan z vsaj 15 pesmimi) in Uroš Zupan (10 pesmi)« (Kopczyk 2012: 128).

Prevajalkin izbor se v veliki meri prekriva s slovenskim literarnim kanonom. Kopczykov članek z naslovom *Ślady obecności. Polskojęzyczny dorobek Katariny Šalamun-Biedrzyckiej* je bil v spremenjeni in razširjeni obliki objavljen v znanstveni reviji *Świat i Słowo* leta 2012 ob sedemdeseti obletnici rojstva Katarine Šalamun-Biedrzycke. V njem predstavlja prevajalkin opus ter njeno lastno doživetje in refleksije o slovenski poeziji.

Še ena zelo pomembna dvojezična antologija ima naslov *Šestnajst slovenskih pesnic. Antologija/Szesnaście poetek słoweńskich. Antologia* in je izšla leta 2011 v reviji *Litterae Slovenicae*<sup>2</sup> pri Društvu slovenskih pisateljev v Ljubljani. Izbor in prevod 142 pesmi so pripravili Agnieszka Będkowska-Kopczyk, Tatjana Jamnik in Michał Kopczyk. To je prva antologija slovenskih pesnic, ne samo na Poljskem, ampak v tujini nasploh. Njena pomembnost se kaže predvsem v uveljavitvi slovenskih avtoric, ki razen najbolj znanih

---

<sup>2</sup> *Litterae Slovenicae* je revija, ki jo od leta 1963 izdaja Društvo slovenskih pisateljev v Ljubljani. Revija je odziv na »potrebo Slovenskega centra PEN, Društva slovenskih književnih prevajalcev in svojo lastno potrebo, da bi samostojno predstavljalo slovensko literaturo, slovensko književno življenje pa tudi slovensko kulturo nasploh naslovnikom v drugih državah«. (Internet 19).

slovenskih pisateljic in pesnic (Barbare Korun, Maje Vidmar, Svetlane Makarovič) niso uveljavljene niti na poljskem knjižnem trgu niti niso v zavesti povprečnega Poljaka ali študenta slovenistike. V antologiji najdemo naslednje pesnice: Aljo Adam (10),<sup>3</sup> Miriam Drev (5), Kristino Hočevar (12), Stanko Hrastelj (8), Alenko Jensterle Doležal (8), Barbaro Korun (10), Tajó Kramberger (8), Vido Mokrin Pauer (7), Ano Pepelnik (8), Katjo Pult (7), Barbaro Pogačnik (7), Jano Putrle Srđić (8), Lucijo Stupica (8), Natašo Velikonja (15), Majo Vidmar (13), in Lučko Zorko (8). Ob izidu antologije so pesnice Ana Pepelnik, Maja Vidmar, Barbara Korun in Jana Putrle Srđić prišle na gostovanje na Poljsko, ki ga je s podporo Javne agencije za knjigo Republike Slovenije organiziral Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. Srečanja s pesnicami so promovirala zbirko v Vroclavu, Krakovu in Varšavi (Internet 18). Iz vseh zgoraj navedenih podatkov je razvidno, da že od devetdesetih let na Poljskem vlada znatno večje zanimanje za slovensko poezijo kot za prozo.

Kot mešane knjižne izdaje (4) sem opredelila izbore slovenske proze in poezije. To so tri številke zbornikov prevodov čeških in slovenskih proznih in pesniških besedil, ki so z naslovom *Przekładanka/Premost* leta 2006 in pozneje od leta 2009 do 2011 izhajali pri založbi Tehnično-humanistične akademije. Prevodi so bili sad prevajalskih delavnic, ki se jih lahko udeležijo vsi, ki jih zanimata prevajanje in slovenska književnost. Delavnice organizirajo člani Študentskega znanstvenega krožka slavistov Univerze v Bielsko-Biali s finančno podporo Centra za slovenščino kot drugega/tujega jezika Univerze v Ljubljani. Glavni voditeljici delavnic in urednici zbornikov sta Agnieszka Będkowska-Kopczyk in Tatjana Jamnik, slovenistka, posrednica v stikih s slovenskimi in češkimi pisatelji ter prevajalka, ki z Univerzo v Bielsko-Biali sodeluje že od leta 2002. Poleg nje sta delavnice s slovenske strani podpirali Katarina Šalamun-Biedrzycka in Bojana Todorović, lektorica slovenščine na Jagelonski univerzi v Krakovu. Četrto mešano knjižno delo je izbor pesmi in kratke proze, ki je izšel leta 2001 pri slovenski založbi Beletrina z naslovom *Spotkania litercackie w Polsce*. Gre za večavtorski projekt, pri katerem so med drugim sodelovali Katarina Šalamun-Biedrzycka, Agnieszka Będkowska-Kopczyk in Marcin Warmuz. V izboru so prevodi proze in poezije sedmih slovenskih avtorjev: Aleša Čara, Jurija Hudolina, Nine Kokelj, Mihe Mazzinija, Andreja Moroviča, Petra Semoliča in Lucije Stupica.

---

<sup>3</sup> V oklepajih sem napisala število pesmi posameznih avtoric v tej zbirki, prevedenih iz slovenščine v poljščino.

Nekoliko drugače se položaj prevodov kaže v časopisih. Razdelila sem jih glede na literarne vrste. Vseh prevodov je 873, od tega je 131 prevodov proze, 729 poezije in 13 dramatike. To pomeni, da je povprečno število prevodov proze 11 na leto, poezije pa 66 na leto, kar je relativno veliko v primerjavi s knjižnimi izdajami. Preverila sem tudi število prevodov, objavljenih na leto, ter ugotovila najmanjše in največje število objavljenih odlomkov v revijah in časopisih. Poleg leta 1991, ko ni izšel noben prevod (domnevam, da je bil vzrok za takšno stanje takratni politični položaj in spremembe tako na Poljskem kot v Sloveniji), je leta 1999 izšel v časopisu *Gazeta Wyborcza* le prevod Joanne Pomorske Jančarjevega esaja *Zgodba o očesih*, največ, 105 prevodov, pa je bilo objavljenih leta 2004. Vzrok za ta dejstvo je predvsem časopis *Opcije*, ki je bil v celoti posvečen slovenski književnosti in kulturi.

Povprečja objav prevodov dramskih del nisem preverjala, saj so se pojavila samo dvakrat, in sicer leta 1994 drami *Antigona* Dušana Jovanovića v prevodu Joanne Pomorske in *Tri zaostale ure* Vitomila Zupana v prevodu Urszule Kowalske v reviji *Dialog*, ki je ena od »najstarejših in (poleg revij *Didaskalia* in *Pamiętnik Teatralny*) najpomembnejših gledaliških revij na Poljskem; publikacija se posveča pretežno sodobni dramatiki – poljski in tuji – in izdaja »skrbno izbrane prevode najzanimivejših sodobnih tujejezičnih odrskih del« (Gawlak 2012: 86). Deset let pozneje v istem časopisu izide drama Matjaža Zupančiča *Vladimir*, prav tako v prevodu Joanne Pomorske, leta 2004 pa izidejo v časopisu *Opcije* odlomki desetih dram različnih slovenskih avtorjev v prevodu Agnieszke Będkowske-Kopczyk. Ta številka revije je bila v celoti posvečena slovenski kulturi. »Številka revije *Opcije* je brez dvoma pomembna zato, ker je Poljakom doslej najširše predstavila slovensko kulturo in jim približala več umetnostnih zvrsti – književnost, likovno umetnost, gledališče, glasbo in film« (Ibid. 2012: 86). Žal so odlomki, objavljeni v reviji, zelo kratki, »včasih omejeni le na nekaj replik, zato si bralec težko ustvari mnenje o dramskem delu, kaj šele o specifikah dramatikove ustvarjalnosti. V veliko pomoč mu je lahko spremno besedilo literarnega zgodovinarja in gledališkega kritika Lada Kralja *Sodobna slovenska dramatika*, v katerem obravnava »motive in teme« ter »zvrsti in oblike« in na kratko označi drame posameznih avtorjev. Za recepcijo slovenske literature in informiranje o njej v *Opcijah* ni zanemarljivo dejstvo, da ima revija, četudi gre za posebno izdajo, krajšo življenjsko dobo kot knjiga in zato prodre do ožjega kroga bralcev« (Gawlak 2012: 86).

Kot je dokazala zgornja analiza, se je veliko več prevodov pojavljalo v časopisih kot v samostojnih knjižnih izdajah. Ta pojav ima posledice pri recepciji in uveljavitvi prevodne

književnosti v literarnem sistemu. Razlika med knjigo in časopisom je v moči in trajnosti vplivanja, ki ju imajo največ knjižne izdaje, ki še zmeraj prihajajo v največji krog bralcev. Knjiga je blago, dostopno v knjigarni, antikvariatu (če so to starejše izdaje) ter v vsaki večji knjižnici. Revije in časopisi, posvečeni literaturi in kulturi, so težje dostopni in dražji kot druge vrste časopisov, zato je krog sprejemnikov manjši in omejen na filologe, študente in ljudi, ki se zanimajo za aktualno stanje na področju kulture. (Jamnik 2009: 298)

## 5.2 Prevajalci slovenske književnosti v poljščino

V nadaljevanju bom na podlagi analize bibliografije predstavila najpogostejše prevajane slovenske pesnike in pisatelje, izpostavila prevajalce, ki s svojim delom najbolj prispevajo k širitvi slovenske literature na Poljskem, ter založbe, revije in časopise, ki prevode slovenske književnosti najpogostejše objavljajo.

Slovensko književnost v poljščino prevajajo diplomirani slovenisti in slavisti, ki se ukvarjajo s prevajanjem oziroma s slovensko književnostjo in kulturo na splošno, pa tudi študentje slovenistike, ki jim je prevajanje všeč in ki želijo v prihodnosti postati poklicni prevajalci. Izbor najpomembnejših prevajalcev je potekal po moji presoji, izbrala sem tiste, ki so se v obdobju dvajsetih let (1991–2012) najpogostejše lotili prevodov v poljščino. Med najpomembnejše prevajalce iz slovenščine v poljščino sodijo naslednji.

**Katarina Šalamun-Biedrzycka** (rojena leta 1942, Ljubljana) – živi na Poljskem, je slavistka, publicistka, prevajalka poljske in slovenske književnosti. Študirala je slavistiko na Univerzi v Ljubljani, Zagrebu in Krakovu. Po končanem študiju je delala na Univerzi v Krakovu kot lektorica slovenščine, po zagovoru doktorske disertacije leta 1976 je delala kot literarna zgodovinarica, do leta 1988 je bila adjunktka inštituta za slovanske vede pri Poljski akademiji znanosti, sedaj pa je samostojna kulturna delavka. Prevaja iz poljščine v slovenščino (med drugim Gombrowicza, Schulza, Witkiewicza, Miłosza in Wyspiańskiego) in iz slovenščine v poljščino (Cankarja, Prešerna, Župančiča, Murna, Strnišo, T. Šalamuna, A. Debeljaka), s čimer je prispevala k uveljavitvi slovenske literature pri Poljakih, z velikim poudarkom na poeziji. Njen opus je širok in raznolik. Poleg prevodov je napisala številne članke in razprave o poljskih in slovenskih ustvarjalcih, urejala izbore in antologije ter poročala o sprotnem

literarnem dogajanju. Raziskovala je problem avantgarde v prvi polovici 20. stoletja v slovenski literaturi, ob Antonu Podbevšku je načela tudi nekatera teoretična vprašanja. Njeni prevodi iz slovenščine v poljščino so med drugim: Tomaž Šalamun, *Wiersze*, Krakov: Wydawnictwo Literackie, 1979; Aleš Debeljak, *Słownik ciszy*, Krakov: Wydawnictwo Cassiopeia, 1992; Gregor Strniša, *Odyseusz*, Krakov: Agencja Wydawnicza Zebra, 1993; *Srebro i mech/Mah in srebro – antologia poezji słoweńskiej* (antologia autorska – przekład, wybór, układ i przedmowa; wydanie dwujęzyczne), Sejny: Fundacja Pogranicze) 1995; Tomaž Šalamun, *Straszne święta*, Krakov: Agencja Wydawnicza Zebra, 1996; Aleš Debeljak, *Miasto i dziecko*, Krakov: Zielona Sowa, 2000; Uroš Zupan, *Przygotowania do nadejścia kwietnia*, Krakov: Zielona Sowa, 2001; Tomaž Šalamun, *Poker*, Katowice: Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris, 2002; Tomaž Šalamun, *Czytać – kochać*, Katowice: Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris, 2002; Primož Čučnik, *Zapach herbaty*, Krakov: Zielona Sowa, 2002; Peter Semolič, *Wiersze wybrane*, Legnica: Biuro Literackie, 2003 ter še veliko drugih pesmi in odlomkov proznih besedil, objavljenih v različnih časopisih. Michał Kopczyk v svoji razpravi *Katarina Šalamun-Biedrzycka – promotorka slovenske književnosti na Poljskem* pri opisu te antologije pravi, da tovrstni izbor avtorjev izraža »prevajalkino naklonjenost sodobni slovenski poeziji, zlasti tisti pod oznako »osvobodjene domišljije«. To ugotovitev potrjujejo prevodi, ki so se pojavili v revijalnem tisku, navadno v obliki tematskih sklopov – skupinskih ali posameznih avtorjev« (Kopczyk 2012: 128). Prevajalka je od leta 1990 izdala 22 publikacij slovenske književnosti, »med katerimi si nekatere od njih zagotovo zaslužijo, da jih imamo za antologije« (Ibid. 2012: 128). Avtorji, ki se v njenih izborih najpogosteje pojavljajo, so med drugim Tomaž Šalamun, Aleš Debeljak, Andrej Brvar, Gregor Strniša, Lojze Kovačič in v zadnjem času tudi Primož Čučnik.

Druga zelo pomembna prevajalka je **Joanna Pomorska** (1953). Čeprav je zelo znana v akademskih in prevajalskih krogih ter zaslužna za uveljavitev slovenske književnosti na Poljskem, poleg bibliografije del, ki jih je do zdaj prevedla, o njej pravzaprav ni mogoče dobiti veliko podatkov. Zato sem si s prevajalko osebno dopisovala po elektronski pošti. Ugotovitve iz najinega pogovora sem prevedla v slovenščino in jih navajam v nadaljevanju. Študirala je jugoslavistiko na Univerzi v Varšavi (1972–1977) ter se izpopolnjevala na Univerzi v Ljubljani (magistrski študij) med letoma 1982–1983. Je upokojena, zaposlena je bila pri redakciji *Enciklopedije* znanstvene založbe PWN v Varšavi, nato pa v založbi DiG in v Slavističnem založniškem centru pri Inštitutu slavistike PAN. Leta 1987 je prejela nagrado

*Literatury na Świecie* za promocijo slovenske književnosti. V osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bila pogosto udeleženka Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture. Leta 1997 je dobila mesečno štipendijo Erasmus za gostovanje v Ljubljani. Kot sama pravi, je prevajanje njen hobi, sicer pa je predvsem lektorica znanstvenih objav. Joanna Pomorska je prevedla nekaj romanov in nekatere zbirke kratke proze Draga Jančarja (*Galjot/Galernik* (1988), *Katarina, paw in jezuit/Katarzyna, paw i jezuita* (2010), *Pogled angela/Spojrzenie anioła* (2002), *Posmehljivo poželenje/Drwiance żądze* (1997)) ter nekatere njegove eseje (*Eseji/Eseje* (1999), *Terra incognita/Terra incognita* (1993)). Dve knjigi še nista izšli, ena od njiju je v soavtorstvu. Njeni prevodi so bili objavljeni tudi v različnih poljskih kulturnih časopisih, predvsem v *Gazeti Wyborczy* (*Zgodba o očesih/Historia o oczach* (1999), *Srednja Evropa – ideja preteklosti?/Sprzedana Europa* (2001), *Česa je kriva Amerika: enajsti september – klišeji in resničnost/Czemu jest winna Ameryka?* (2002) in drugi). Na vprašanje, zakaj je izbrala prav Jančarja in od kod je prišla ljubezen do slovenščine, je odgovorila, da se je vse zgodilo po naključju. Sredi 80. let je prebrala Jančarjev roman *Galjot*, ki ji je bil zelo všeč. Predlagala je PIW-u (Državnemu založniškemu inštitutu) prevod romana v poljščino, podpisala je pogodbo in roman prevedla, nato pa je izšlo še šest prevodov njegovih poznejših del. Pomorska je mnenja, da je Drago Jančar odličen pisatelj, od tu njeno zanimanje zanj. Že med študijem na Poljskem je imela rada slovenščino. Spoznala je Toneta Pretnarja, ki je bil kratek čas njen lektor, spoprijateljila se je tako z njim kot tudi z njegovo družino, zelo pogosto je prihajala v Slovenijo in tako tudi začela prevajati. Poleg del Draga Jančarja je Joanna Pomorska prevedla roman Janija Virka *Smeh za leseno pregrado/Śmiech za drewnianą przegrodą* (2007), zbirko esejev Božidarja Jezernika *Kava: čarobni napoj/Kawa* (2011), posamezne eseje Aleša Debeljaka, dramo *Vladimir/Vladimir* (2004) Matjaža Zupančiča ter kratko prozo Andreja Blatnika.

Naslednja pomembna osebnost, ki je prevedla zelo veliko tako proznih kot tudi pesniških del in prispevala k uveljavitvi slovenske književnosti na Poljskem, je **Agnieszka Będkowska-Kopczyk** (1972). Končala je študij slovenistike na Šlezijski univerzi v Katowicah. Je slovenistka, jezikoslovka in sodna tolmačka. Ima izkušnje pri prevajanju za diplomate in poslovneže v poljsko-slovenskih stikih ter pri moderiranju in prevajanju srečanj s slovenskim in poljskimi pisatelji. Leta 2000 je z doktorsko disertacijo *Nienawiść w języku słoweńskim i polskim: konceptualizacja i komunikacja* na Šlezijski univerzi postala doktorica humanističnih ved. Zaposlena je na Tehnično-humanistični akademiji v Bielsko-Biali. Ukvarja se s slovenščino in drugimi slovanskimi jeziki s stališča kognitivnega jezikoslovja in

etnolingvistike. Njen hobi je prevajanje slovenske književnosti, predvsem poezije, v poljščino. V letih 2003–2009 je na Univerzi na Primorskem v Kopru vodila literarne delavnice za udeležence poletnih tečajev slovenskega jezika. Tam je tudi začela v slovenščini pisati prve pesmi, ki so bile objavljene v slovenskih revijah *Apokalipsa* in *Vpogled*. (Internet 20). Njeni prevodi so bili objavljeni v poljskih literarnih revijah (*Studium, Arkadia, Pobocza, Opcje, Dziennik Portowy*), knjižno pa v izborih pesmi Primoža Čučnika (*Zapach herbaty*, 2002), Petra Semoliča (*Wiersze wybrane*, 2003), Miklavža Komelja (*Rosa*, 2003), Alojza Ihana (*Salsa*, 2003) in Braneta Mozetiča (*To nie jest księga seksu*, 2005). Skupaj s Primožem Čučnikom je v slovenščino prevajala poljsko poezijo (Czesława Miłosza: *Zvonovi pozimi*, 2008, antologija *Akslop*, 2005). Je idejna nosilka in soorganizatorica Mednarodne prevajalske delavnice v Bielsko-Biali in poljska konzultantka Mednarodnega literarnega festivala Vilenica. V Sloveniji je izdala tudi knjigo *Jezikovna podoba negativnih čustev v slovenskem jeziku: kognitivni pristop* (2004, prev. T. Jamnik). Leta 2011 je skupaj s Tatjano Jamnik izdala dvojezični *Slovensko-poljski slovar osnovnih pojmov s področja poslovanja/Słoweńsko-polski słownik podstawowej terminologii biznesowej* pri založbi Promix v Bielsko-Biali. Istega leta je z Michałom Kpczykom in Tatjano Jamnik izdala dvojezično antologijo *Šestnajst slovenskih pesnic: antologija/Szesnaście poetek słoweńskich. Antologia*, ki jo je izdalo Društvo slovenskih pisateljev.

Zelo pogosto iz slovenščine v poljščino prevaja poljski pesnik, pisatelj, prevajalec, glasbeni in literarni kritik **Adam Wiedemann** (1967). Študiral je poljščino na Jagelonski univerzi v Krakovu. Svoja dela je objavljial v časopisih, kot so *Tygodnik Powszechny, Odra, Zeszyty Poetyckie, Kresy, Nowy Wiek, Czas Kultury, Pro Arte, Kursywa, Halarta, Rita Baum, Dziennik Portowy*. Bil je stalno zaposlen kot kolumnist pri časopisih *Res Publica Nowa* in *Przekrój*. Leta 1999 je dobil literarno nagrado fundacije Kościelskich za poezijo ter literarno nagrado Gdynia 2008 za zbirko *Pensum*. Trikrat je bil nominiran za literarno nagrado Nike (1998, 1999, 2005). Izpopolnjeval se je v tujini kot štipendist Hermann-Kesten-Stipendium (Nürnberg 2000), Künstlerdorf Schöppingen (2000), International Writing Program (Iowa City 2004), podelili so mu štipendije poljskega ministra za kulturo (2002, 2004, 2010). Njegove pesmi so prevedene v slovenščino: *Izbrane pesmi* (prev. Primož Čučnik), Maribor, 2002; *Prizori iz postelje* založba LUD Šerpa, Ljubljana, 2007. Posamezna dela so prevedena tudi v druge jezike: bolgarščino, hrvaščino, češčino, francoščino, španščino, nemščino, norveščino, srbsščino in slovaščino. Prevaja iz ukrajinsščine (Andrij Bondar, *Jogging*, Nowa

Ruda, 2005), slovenščine (m. in. Primož Čučnik, *Zapach herbaty*, Krakov, 2002; Peter Semolič, *Wiersze wybrane*, Legnica, 2003; Miklavž Komelj, *Rosa*, Legnica, 2003) ter angleščine (prevodi del Harryja Mathewsa in Gertrude Stein v reviji *Literatura na Świecie*).

**Michał Kopczyk** (1971) je poljski polonist, literarni zgodovinar, asistent na Tehnično-humanistični akademiji v Bielsko-Biali, urednik znanstvene revije *Świat i Słowo*, prevajalec slovenske literature (poezije Alojza Ihana, Toneta Škrjanca, Daneta Zajca). Ukvarja se s sodobno literaturo, vprašanjem identitete in kolektivne zavesti. Je tudi avtor knjige o poljskem pisatelju Andrzej Bobkowskem. Sodeluje pri študentski prevajalski delavnici univerze v Bielsko-Biali.

**Tomasz Łukaszewicz** (1984) je urednik dvojezičnega spletnega portala o Sloveniji, njeni kulturi, literaturi in jeziku Čar Slovenije. Je diplomant slavistike na Univerzi v Gdansk in študent doktorskega filološkega študija na isti univerzi. Iz slovenščine je prevedel zbirko kratkih zgodb Aleša Čara *Made in Slovenia* (2008), roman Gorana Vojnoviča *Čefurji raus* (*Czefurzy raus!*, 2010) in roman Vinka Möderndorferja *Sinjebradčeve ljubezni* (*Miłości Sinobrodego*, 2011). V kratkem bo izšel njegov prevod kratkih zgodb Andreja Blatnika *Saj razumeš?* (*Przecież rozumiesz?*).

Prevajalec slovenske literature in učitelj angleškega jezika **Marcin Warmuz** (1977) je diplomiral iz slovenskega in angleškega jezika s književnostjo na Šlezijski univerzi. Raziskovalno se ukvarja predvsem s sociolingvistiko, natančneje z različnimi zvrstmi sodobnega slovenskega jezika, med drugim s slengom. Poleg tega ga zanimajo gledališče, slovenske in balkanske realije, kultura anglosaksonskih in anglofonih dežel, popotovanja in sodobna literatura. V poljščino je prevedel knjižni izbor pesmi Iztoka Osojnika z naslovom *Spodnie na niebie* (*Hlače na nebu*; Mikołów: Instytut Mikołowski, 2012). Njegovi prevodi sodobnih slovenskih pesnikov, kot so Lucija Stupica, Esad Babačič, Aleš Mustar, Hana Kovač, Slavica Šavli, Barbara Pogačnik, so bili objavljeni v poljskih revijah *Pobocza*, *Arkadia* in *Portret*.

Poleg Katarine Šalamun-Biedrzycke, ki je izdala prevode večine pesmi Srečka Kosovela, je prevajalka del tega pesnika tudi **Karolina Bucka Kustec** (1981). Diplomirala je iz slovenskega jezika in književnosti na Šlezijski univerzi. Zaposlena je kot samostojna strokovna delavka za projekte na Oddelku za raziskovalno in umetniško dejavnost Univerze v

Mariboru. Že med študijem je v poljščino prevajala slovensko književnost. Njeni prevodi slovenskih pesnikov (Jana Putrle Srdič, Vida Mokrin Pauer, Bina Štampe Žmavc, Radharani Pernarčič, Barbara Korun, Tatjana T. Jamnik, Slavica Šavli, Mateja Bizjak Petit, Milan Vincetič, Ivo Stropnik, Ivan Dobnik idr.) so bili objavljeni v različnih poljskih literarnih revijah (*Arkadia, Studium, Opcje, Pobocza*) in v antologiji slovenskih haikujev *Ribnik tišine* (2005). Leta 2012 je izšel njen izbor pesmi Srečka Kosovela z naslovom *Kalejdoskop: Izbrane pesmi/Kalejdoskop: Wiersze wybrane*. Na 328 straneh je zbranih 112 pesmi Srečka Kosovela v izvirniku in poljskem prevodu. Pesmi za to zbirko so izbrali Kustecova, Božena Tokarz in Iztok Osojnik. Zadnja dva sta napisala tudi spremni besedi. Zbirko je izdalo Kulturno-umetniško društvo Police Dubove v sodelovanju z Instytutom Mikołowskim. Recenzijo zbirke smo lahko prebrali v *Primorskih novicah* in reviji *Mentor*, na Poljskem pa nisem zasledila nobenih objav v časopisih in revijah.

S opusom Srečka Kosovela se ukvarja še **Izolda Sorenson**, Poljakinja, pop pevka in slovenistka. Pesnika in njegove pesmi je spoznala na ekskurziji po Balkanu. Zaljubila se je v Slovenijo in se začela učiti slovenščino. Njeno umetniško ime je Co-Sovel, ki je tudi ime njenega avtorskega projekta, katerega namen je poljske bralce seznaniti in pri njih uveljaviti poezijo Srečka Kosovela. Izdala je svojo ploščo *Co-Sovel*, na kateri poje pesmi Srečka Kosovela v avtorskem poljskem in angleškem prevodu. (Internet 22, 23)

Poleg že predstavljenih prevajalcev, ki se s svojo dejavnostjo trudijo poljskemu bralcu približati slovensko književnost in kulturo, je vredno omeniti še **Tatjano Jamnik**, slovensko pisateljico, pesnico in prevajalko poljske in češke literature v slovenščino. Pesmi in kratke zgodbe je objavljala v slovenskih in tujih literarnih revijah in antologijah, prevedene so v angleščino, češčino, francoščino, hrvaščino, japonščino, nemščino, poljščino, slovaščino in srbsščino. »Ustanovila je kulturno-umetniško društvo Police Dubove, v okviru katerega organizira kulturne dogodke in literarna branja ter podpira promocijo Slovenije na Poljskem in Češkem« (Internet 21). »V tem društvu izdaja knjige s področja leposlovja in humanistike. Kot prevajalka ima status samozaposlene v kulturi, prevaja iz češčine in poljščine – leta 2009 je prejela nagrado za najboljšo mlado prevajalko za prevod Ladislava Fuksa *Sežigalec trupel*« (Interet 21). Od leta 2002 sodeluje z Agnieszko Będkowsko-Kopczyk in Tehnično-humanistično akademijo v Bielsko-Biali predvsem pri organizaciji prevajalskih delavnic ter pri kulturnih in prevajalskih projektih.

Vsi zgoraj predstavljeni prevajalci so s svojimi prevodi in izbori dokazali odlično poznavanje tako slovenskega kot tudi poljskega jezika, obeh kultur in stvarnosti. Razvidno je tudi, da se vsako leto poveča število izvodov prevedenih del, vendar je poezija še vedno pogostejša, kar je zanimivo predvsem glede na težavnost prevajanja zaradi določenosti besedila z ritmično shemo in rimanjem, pa tudi zaradi izzivajočih domišljij avtorjev in njihovih načinov dojemanja sveta.

### 5.3 Založbe

Na prvem mestu želim predstaviti založbo, ki je objavila bibliografijo prevodov slovenske književnosti od leta 1990 do 2006 in ima v pripravi tudi drugi del od leta 2007 do 2012. **Przekłady Literatur Słowiańskich** je založba, ki je nastala leta 2009 pri Inštitutu slovanske filologije na Oddelku za filologijo Šlezijske univerze v Katovicah. Njena dejavnost je v celoti posvečena poglavjem iz prevodoslovja v okviru južno- in zahodnoslovanskih jezikov, ki so obravnavani s teoretskega, literarnozgodovinskega in kulturnozgodovinskega vidika. Zajema tako zaznavanje izdaj in recepcijo prevodov kot tudi študije, ki obravnavajo posebnosti prevoda v mejah sorodnih jezikov, prevoda ene kulture v drugo s pomočjo medija literature ter vlogo prevoda v primerjalnih raziskavah. Vsaka publikacija je razdeljena na dva dela, in sicer na probleme in bibliografijo v okviru poljsko-slovanskih (iz poljske književnosti v bolgarščino, hrvaščino, češčino, makedonščino, lužiško srbščino, srbščino, slovaščino in slovenščino) in slovansko-poljskih prevodov (iz slovanskih književnosti v poljščino) ter bibliografije prevodov, objavljenih po letu 1990. Cilj teh publikacij, prvih (poleg rusistike) v takšni obliki v slavističnem okolju, je izluščiti razlike, podobnosti ter poti medsebojnega dialoga med slovanskimi kulturami ter ustvariti temelje za slovansko primerjalno književnost. Založništvo se razvija v sodelovanju s poljskim okoljem, ki se ukvarja s prevodoslovjem (med drugim Krakov in Poznań), ter s tujimi središči (Bolgarija, Hrvaška, Češka, Makedonija, Srbija, Slovaška, Slovenija). Vsakemu članku sta priložena dva povzetka (v angleščini in v slovanskem jeziku, katerega književnost in kulturo obravnava besedilo) ter ključne besede v angleščini in poljščini. (Internet 6)

Založbe, ki najpogosteje izdajajo prevode slovenske književnosti na Poljskem, so Pogranicze, Międzyrzecze, Zielona Sowa, Krośnieńska Oficyna Wydawnicza in založba Czarne.

Založba **Zielona Sowa** je nastala v Krakovu leta 1995, objavlja dela iz kanona svetovne književnosti, sodobno poljsko prozo in poezijo, velika filozofska dela, knjige za otroke in mladino, pa tudi priročnike, enciklopedije, leksikone in slovarje. Nekaj let je založba izdajala literarno-umetniško revijo *Studium*, dvomesečnik, ki predstavlja najnovejše tokove v domači poeziji in prozi. V njem najdemo številne prevode iz slovenske književnosti. Pri založbi je izšlo šest knjižnih objav slovenskih prevodov: pesniška zbirka *Miasto i dziecko/Mesto in otrok* Aleša Debeljaka v prevodu Katarine Šalamun-Biedrzycke (2000), pesniška zbirka Uroša Zupana *Priprave na prihod aprila/Przygotowania do nadejścia kwietnia* v prevodu iste prevajalke (2001), pesniška zbirka *Vonj po čaju/Zapach herbaty* Primoža Čučnika v prevodu Katarine Šalamun-Biedrzycke, Agnieszke Będkowske-Kopczyk in Adama Wiedemanna (2002), pesniška zbirka Tomaža Šalamuna *Jablan/Jabłoń* v prevodu Katarine Šalamun-Biedrzycke in Miłosza Biedrzyckega (2004), izbor pesmi Braneta Mozetiča *To nie jest księga seksu* v prevodu Agnieszke Będkowske-Kopczyk (2005) ter zbirka pesmi Toneta Škrjanca *nadzorowanie ternutkov/pilnowanie chwil* v prevodu Michała Kopczyka (2005). Pozneje založba ni več izdajala prevodov slovenske književnosti. (Internet 7) Poleg v nadaljevanju predstavljene založbe Czarne je Zielona Sowa edina založba, ki je poznana na poljskem založniškem trgu in s tem omogoča slovenski književnosti pridobitev večjega kroga bralcev.

Pri založbi **Pogranicze**, ki ima sedež v mestu Sejny, od leta 1999 izhaja založniška serija Meridian, ki predstavlja opus vrhunskih avtorjev iz srednje in vzhodne Evrope. V okviru serije je do zdaj izšlo več kot 30 knjig avtorjev iz Albanije, Bosne, Češke, Hrvaške, Litve, Poljske, Romunije, Slovenije, Ukrajine in Madžarske. Med njimi prevladujejo esejisti, pesniki in pisatelji. Prva knjiga, ki je izšla pri seriji Meridian, so bili eseji Draga Jančarja, ki so izšli leta 1999. Za serijo Meridian je založništvo Pogranicze v letu 2000 prejelo nagrado *Literatury na świecie* (*Literature na svetu*) – nagrado mesečnika *Literatura na świecie* (*Literatura na svetu*) za najboljši prevod iz tujega jezika v poljščino – za založniško pobudo. Pri tej založbi so izšla dela, kot so antologija slovenske poezije *Mah in srebro/Srebro i mech: antologia poezji słoweńskiej*, izbor in prevod Katarina Šalamun-Biedrzycka (1995), pesniška zbirka Josipa Ostija *Wszystkie flagi są czarne*, izbor in prevod Julian Kornhauser (1995), *Eseji/Eseje* Draga Jančarja, prevod Joanna Pomorska, izbor Krzysztof Czyżewski (1999), *Pogled angela/Spojrzenie anioła* Draga Jančarja v prevodu Joanne Pomorske (2002) ter *Katarina, paw in jezuit/Katarzyna, pwa i jezuita* Draga Jančarja v prevodu iste prevajalke (2010). (Internet 8)

Založba **Międzymorze** s sedežem v Gdansk u nudi bralcem izjemna potovanja po sodobni evropski književnosti. Pri njej izhajajo predvsem prevodi iz slovenske literature. Lastnik založništva je Tomasz Łukaszewicz. Pri založbi so izšla dela: antologija sodobne slovenske kratke proze *Noc w Lublanie* v prevodu več avtorjev (2009), izbor sodobne slovenske poezije *Równoległa realność. Współczesna poezja słoweńska* (2010), v katerem najdemo pesmi Primoža Čučnika, Jureta Jakoba, Ane Pepelnik, Gregorja Podlogarja in Toneta Škrjanca, ter romana *Čefurji raus!/Czefurzy raus!* Gorana Vojnovića (2010) in *Ljubezen Sinjebradca/Miłość Sinobrodego* Vinka Möderndorferja (2011) v prevodu Tomasza Łukasiewicza. (Internet 9)

Založba **Czarne** je bila ustanovljena leta 1996 v Wołowcu in je zasebna in neodvisna založba. Zanima se predvsem za eseje, reportaže, poljsko in svetovno prozo (predvsem pa srednjeevropsko književnost) ter potopise, dokumentarno literaturo, biografije in zgodovinske knjige. Tudi pri tej založbi je izšlo nekaj prevodov slovenskih del: esej Aleša Debeljaka *Somrak idolov/Zmierzch idoli* v prevodu Joanne Pomorske v knjigi *Nostalgia. Eseje o tęsknocie za komunizmem* (2002), roman Janija Virka *Smeh za leseno pregrado/Śmiech za drewnianą przegrodą* v prevodu iste prevajalke (2007) ter eseji Božidarja Jezernika *Kava: čarobni napoj/Kawa*, prav tako v prevodu Joanne Pomorske (2011). (Internet 10)

**Krośnieńska Oficyna Wydawnicza** je zadnja založba, ki je objavila več kot eno delo slovenske književnosti. Ustanovljena je bila leta 2003, njena glavna naloga pa je skrb za izdajo regionalnega tednika *Nasz Głos*. Poleg tega je v desetih letih svojega delovanja izdala več kot dvesto naslovov knjig z različnimi tematikami. Založba pomaga mladim pisateljem, ki nimajo finančnih sredstev za objavo lastnih del. Pri založbi je izšla pesniška zbirka Franja Frančiča *Dve mavrici/Dwie tęcze* (2009), roman istega avtorja *Domovina, blada mati/Ojczyzna, blada matka* (2010), antologija pesmi *Między Ochrydą a Bugiem. Antologia współczesnych sztuk słowiańskich* (2011) ter antologija pesmi *Miłość według twórców słowiańskich. Antologia miłości* (2012). Vsa dela je prevedla Olga Lalić-Krowicka. (Internet 11)

## 5.4 Revije in časopisi

Od leta 1990 so številni časopisi, literarne in kulturne revije na Poljskem objavili odlomke prevodov proze in pesmi posameznih slovenskih avtorjev, vendar so samo nekateri od njih posvečali svojo pozornost slovenski književnosti večkrat na leto in ne le z eno samo pesmijo ali odlomkom proznega besedila.

Dnevnik, ki je glede na količino najpogosteje objavljaj slovenske prevode na Poljskem, (hkrati pa je eden od najbolj uveljavljenih in med Poljaki priljubljenih dnevnikov) je **Gazeta Wyborcza**, ki je nastal v skladu z določili okrogle mize;<sup>4</sup> po prvotnem namenu naj bi bil to dnevnik, ki bi na Poljskem predstavljal opozicijo. Prva številka je izšla 8. 5. 1989. Vsaki številki *Gazete* je priložena še vsakodnevna lokalna izdaja. Poleg tega vsak dan izhajajo različne dodatne priloge, med drugimi *Gazeta Sport*, *Ludzie i Pieniądze*, *Gazeta Telwizyjna*, *Gazeta Dom*, *Gazeta Nieruchomości* in druge. Prevodi slovenske in drugih književnosti se po navadi pojavljajo v kolumni *Teksty*, včasih tudi v posebni prilogi. (Internet 12) Slovenski prevodi so bili objavljeni leta 1999 (št. 153), 2001 (št. 75), 2002 (št. 22, 103), 2005 (št. 273), 2006 (št. 99, 251, 299), 2007 (št. 27, 155), 2008 (št. 300, 34, 52, 115), 2009 (3.–4.1.2009), 2010 (št. 96). V vsaki številki se pojavljajo prozna dela Draga Jančarja, sledi mu Aleš Debeljak z eseji in poezijo.

Drugo mesto zaseda revija **Pobocza**, literarno-umetniški četrtletnik, spletna revija, posvečena kulturi držav srednje in vzhodne Evrope, ki ga izdaja Krajeńskie Stowarzyszenie Kulturalne (Krajensko kulturno društvo) v Więcborku. V njej so objavljeni prevodi iz sodobne češke, slovaške, slovenske, srbske, beloruske, ruske, nemške, bosanske, hrvaške in madžarske književnosti pa tudi kritični članki. Revija ima profil v celoti preveden v slovenščino, češčino in srbsčino. Četrtletnik od leta 2004 redno organizira Mednarodna srečanja pesnikov – POBOCZA, kamor so povabljeni gostje iz srednje in vzhodne Evrope. Za spletne objave slovenske književnosti so odgovorne Tatjana Jamnik, Hana Kovač in Meta Kušar. Objavljena dela najdemo v številkah: 2005 (št. 3, 4), 2006 (št. 1, 2, 3), 2007 (št. 1, 2, 3, 4), 2008 (št. 1, 2, 3, 4) in 2009 (št. 1, 2, 3–4). Prevedene so predvsem pesmi Tatjane Jamnik, Zorana Pevca,

---

<sup>4</sup> Termin okrogla miza je ime za pogajanja, ki so trajala od 6. 2 do 5. 4. 1989 med predstavniki takratne poljske vlade (PRL) ter cerkveno opozicijo in Solidarnostjo. Pogajanja so potekala na različnih lokacijah, vendar so se začela in končala v današnji predsednikovi palači v Varšavi. Ta dogodek najnovejše poljske zgodovine je za Poljake zelo pomemben, saj se takrat začnejo spremembe v poljskem političnem sistemu.

Esada Babačiča, Primoža Reparja, Mete Kušar, Vide Mokin Pauer in Iztoka Osojnika. (Internet 13)

Naslednja revija, ki je objavila veliko število prevodov slovenske književnosti, je **Czas kultury** v Poznaniu, ki uveljavlja nove pojave v sodobni kulturi. Zajema pregled najnovejših literarnih dogodkov, recenzije in razprave najbolj zanimivih romanov, pesniških zbirk, esejev, zgodovinskih knjig ter del, posvečenih humanističnim vedam. Promovira nove avtorje, številne premierne nastope pesnikov, pisateljev in literarnih kritikov. Pod najpomembnejše vloge časopisa štejemo povečevanje zanimanja za poljsko, evropsko in svetovno književnost in umetnost, izobraževanje bralcev, ki podpirajo zavestno udeležbo v kulturi, ter navdih ustvarjalcem. S pomočjo tematskih številk časopisa in z izpostavljanjem konkretnih problemov, s katerimi se spopada sodobnost, avtorji časopisa navdihujejo literate, znanstvenike in kritike. *Czas kulture* je dostopen po vsej državi, njegovi naročniki pa so predvsem javne in pedagoške knjižnice. Med zasebne naročnike sodijo prebivalci manjših krajev. (Internet 14) Slovenski prevodi so bili objavljeni leta 1996 (št. 2, št. 3), 1998 (št. 4), 2001 (št. 2), 2009 (št. 3) in leta 2011 (št. 2). Prevajani pesniki in pisatelji so bili predvsem Aleš Debeljak, Tomaž Šalamun, Primož Čučnik, Goran Vojnović, Drago Jančar, Uroš Zupan in Franjo Frančič.

Če govorimo o časopisih, ki so objavljali slovensko književnost, ne moremo mimo četrtnika **Opcje**, ki izhaja v Katovicah in se zanima za literaturo, film, gledališče, glasbo, filozofijo in sociologijo. Ustanovljen je bil leta 1993. Od leta 2001 so *Opcje* tematskega značaja (alkoholizem, feminizem, pornografija, psihoanaliza in drugo). V njih lahko najdemo tudi recenzije filmov, knjig, gledaliških predstav in razstav, feljtone in pesniške prvence. Leta 2004 je bila številka 1–2 te kulturne revije v celoti posvečena slovenski književnosti (poezija, proza, drama) v dvajsetem stoletju, od Kosovela do sodobnosti. Objavljene so obširne raziskave s področja literarne vede in literarne kritike (Irena Novak Popov, Meta Lokar, Tomo Virk, Alojzija Zupan Sosič, Drago Kralj, Mitja Čander), zgodovine umetnosti (Peter Krečič), filma (Gorazd Trušnovec) in glasbe (Leon Stefanija). Besedila so prevedli akademski delavci, absolventi in študentje slavistike predvsem s Šlezijske univerze pod mentorstvom Božene Tokarz. (Jamnik 2009: 307)

Mesečnik **Literatura na Świecie** je bil ustanovljen leta 1971 v Varšavi. Številke mesečnika izhajajo tematsko, to pomeni, da so posvečene enemu avtorju (Joyce, Nabokov, Beckett,

Cortazar, Brodski, Barth, Kafka, Borges, Céline, Plath, Blixen, Henry Miller, Kundera, Havel) ali pa predstavitvi določenega kulturnega kroga ali pojava (erotika, o smrti, Talmud, francoski esej, umetna inteligenca). Objavljajo kritike prevodov pa tudi raziskave s področja literarne vede in primerjalne književnosti. Od leta 1972 revija vsako leto podeljuje nagrado *Literatura na Świecie* za prevode proze in poezije. Od leta 1994 predstavlja revija najpomembnejše pojave v svetovni literaturi – od klasike do avantgarde. Poleg prevodov objavlja študije, diskusije, lastne komentarje in razprave o prevodni umetnosti. Predlaga tudi ponovne prevode svetovnega kanona (Proust, Kafka, Flaubert). (Internet 15) Objave prevodov slovenske književnosti lahko najdemo v naslednjih številkah in letnikih: 1992 (št. 8/9), 1994 (št. 10), 1996 (št. 3), 2004 (št. 5/6). Najpogosteje bralec zasledi ustvarjalnost Aleša Debeljaka, Draga Jančarja in Tomaža Šalamuna, redkeje pa Edvarda Kocbeka, Fabjana Hafnerja, Alenke Jensterle, Dimitrija Rumpla, Cirila Zlobca, Vena Tauferja, Andreja Blatnika in Marka Sosiča. Od leta 2004 do leta 2012 v reviji ni bil objavljen noben prevod slovenske književnosti. Razlog za to ni znan, revija še vedno redno izhaja, zato vzrok ne more biti prekinitev dejavnosti.

**Studium** je krakovski literarni dvomesečnik, posvečen najnovejši literaturi. Njegova prva številka je izšla leta 1995. Revija je bila na začetku povezana z Literarno-umetniškim studiumom<sup>5</sup> pri Jagelonski univerzi v Krakovu, zato se je tukaj pojavilo večje število objav prevodov slovenske književnosti. Trenutno je izhajanje revije začasno prekinjeno. Predstavlja v glavnem ustvarjalnost pesnikov in pisateljev mlade generacije ter kritično ocenjuje sodobno književnost. Značilni za *Studium* so ciklusi feljtonov ter intervjuji s pisatelji in osebnostmi, povezanimi s sodobnim literarnim življenjem. (Internet 16) Revija je večkrat izdajala prevode slovenske književnosti: 1997 (št. 7/8), 2001 (št. 1), 2002 (št. 1), 2004/2005 (št. 6/1). Kot v prejšnjih časopisih je tudi tu največ prevodov del Aleša Debeljaka, Draga Jančarja, pojavlja se še Iztok Osojnik.

Zadnja kulturna revija, **Pogranicze**, je nastala leta 2000 in je dvomesečnik. Dostopna je tako na spletni strani kot tudi v tiskani obliki. Zanima se za problematiko široko razumljenega obmejnega območja (etničnega, kulturnega, umetnega). Revija izhaja v Szczecinu. Poleg gradiva, posvečenega kulturni zgodovini mesta, lahko v njej najdemo veliko proznih in

---

<sup>5</sup>Studium Literacko-Artystyczne (Literarno-umetniški studium) je prva šola kreativnega pisanja na Poljskem. Nastala je leta 1994 na Jagelonski univerzi v Krakovu po avtorskem projektu prof. Gabriele Matuszek. Študij združuje delavnice pisanja z elementi akademskega znanja, traja dve leti in je namenjen nadarjenim osebam z višjo stopnjo izobrazbe, ki se želijo v prihodnosti ukvarjati s pisanjem.

pesniških predstavitev, esejev o sodobni literaturi, pa tudi obsežno poglavje, kjer lahko bralec sledi založniškim novostim. (Internet 17) V dvanajstih letih dejavnosti revije so se samo v dveh številkah pojavili prevodi slovenske književnosti: 2007 (št. 1) in 2009 (št. 2), kjer so bralci spoznali pesniški opus Edvarda Kocbeka, Miklavža Komelja in Jureta Detele. Pesmi vseh treh pesnikov je v poljščino prevedel Adam Wiedemann.

Izmed vseh zgoraj navedenih revij in časopisov je samo *Gazeta Wyborcza* (dnevnik) dostopna širšemu krogu bralcev. Ostale revije so usmerjene na strokovnega bralca, zato je njihovo izhajanje pogosto vezano na univerzitetne in akademske kroge (*Studium, Czas kultury, Opcje*). To pomeni, da revije izhajajo v manjšem številu izvodov, so dražje, za bralca težje dostopne in večinoma nepoznane, saj je njihova promocija finančno omejena. Zanimanje za literarne in kulturne revije zato izkažejo samo akademski in univerzitetni delavci, strokovnjaki in raziskovalci, študentje in ljubitelji, ki jih slovenska književnost zanima in vedo, v kakšnih revijah lahko najdejo slovenske prevode. Slabo stanje se kaže tudi med poljskimi časopisi, saj je mogoče samo v enem redno izhajajočem dnevniku (*Gazeta Wyborcza*) brati odlomke slovenskih besedil, a je na Poljskem vsaj še eden (*Dziennik Zachodni*), kjer bi lahko prevajalci objavljali svoje prevode. Dnevnik je lažje dostopen, cenejši in ima večji krog bralcev. Preseneča pa še vedno zaprtost knjižnega in založniškega trga za književnosti manjših narodov in samo občasno zanimanje zanje, predvsem ob zelo pomembnih zgodovinskih in političnih trenutkih (samostojnost in vstop Slovenije v Evropsko unijo). Pomembno je omeniti, da vsi časopisi izhajajo v velikih poljskih mestih, kot so Varšava, Krakov, Katovice, Gdansk, Poznan, Szczecin, saj se na večini teh lokacij nahajajo lektorati slovenščine, zato se revije lažje odločajo za objavo prevodov slovenske književnosti. Redaktorji revij imajo v mislih večje zanimanje bralcev, med katerimi najdemo študente, profesorje in strokovnjake za slovensko književnost. Čeprav so nekatere od navedenih revij dostopne v knjižnicah po državi, slovenska književnost še vedno ni poznana v manjših mestih in krajih, kjer bi se morda zaradi drugačnega vidika bralcev iz podeželskega okolja uveljavila kot zelo kvalitetna.

## 5.5 Najpogosteje prevajani slovenski pesniki in pisatelji na Poljskem

Najpogosteje prevajani slovenski avtorji so pisatelj, esejist in dramatik Drago Jančar (1948), pesnik Tomaž Šalamun (1941) ter esejist in pesnik Aleš Debeljak (1961).

Drago Jančar je v poljski zavesti prisoten predvsem kot esejist ((*Eseji/Eseje* (1999), *Terra incognita/Terra incognita* (1993)), pa tudi po svojih romanih (*Galjot/Galernik* (1988), *Katarina, pav in jezuit/Katarzyna, paw i jezuita* (2010), *Posmehljivo poželenje/Drwiące żądze* (1997)) in zbirkah kratke proze (*Pogled angela/Spojrzenie anioła* (2002)), ki so bili izdani v prevodu Joanne Pomorske. »Jančar je na Poljskem znan kot komentator aktualnih in minulih slovenskih in širše južnoslovanskih družbenih, kulturnih in političnih dogodkov. Vpisuje se v dialog, ki sta ga na Poljskem načela Michnik in Miłosz, dialog na temo Srednje Evrope, evropejskosti, problematike t. i. majhnih narodov in izzivov prihodnosti, torej se loteva tem, pomembnih tudi za poljskega intelektualca, čeprav so morda že nekoliko preživete« (Gawlak 2012: 135). Vendarle se zdi, da se je zanimanje za njegove eseje zmanjšalo na začetku 21. stoletja. Vzrok za to so predvsem politične spremembe. Namesto esejev se je povečalo zanimanje za Jančarjevo kratko prozo in romane, ki izhajajo pri ugledni založbi Pogranicze. K njihovi uveljavitvi na poljskem knjižnem trgu nedvomno pripomorejo prevodi Joanne Pomorske. Monika Gawlak navaja po Boženi Tokarz, da so prevodi Pomorske »blizu enakopomenskosti in da je »zahvaljujoč svoji izurjenosti in sposobnostim sodobnemu slovenskemu pisatelju zagotovila mesto v poljski bralni sredini«« (Gawlak 2012: 135).

Pesnik in esejist Aleš Debeljak je na Poljskem poznan že od devetdesetih let preteklega stoletja. Njegovi izbrani eseji so bili objavljeni v različnih kulturnih revijah in časopisih, večinoma v prevodu Joanne Pomorske. Njegovi eseji in pesmi so bili pogosto objavljeni v dnevniku *Gazeta Wyborcza*, čeprav ne tako pogosto kot Jančarjevi. V knjižni obliki sta izšla izbor njegovih pesmi z naslovom *Słownik ciszy* (1992) in pesniška zbirka *Mesto in otrok (Miasto i dziecko)* (2000), oba v prevodu Katarine Šalamun-Biedrzycke. Druga izmed omenjenih zbirk je izšla v posebni seriji Nowa Poezja Słoweńska (Nova slovenska poezija), ki jo je začela založba Zielona Sowa. V isti seriji je izšlo šest zbirk sodobnih slovenskih pesnikov, poleg že omenjenega Aleša Debeljaka še poezija Uroša Zupana, Primoža Čučnika, Tomaža Šalamuna, Toneta Škrjanca in Braneta Mozetiča. (Jamnik 2009: 301–302)

Eden izmed najbolj znanih, cenjenih ter plodovitih pesnikov je Tomaž Šalamun. Na Poljskem so že leta 1990 izšle štiri pesnikove zbirke. Do sedaj so v poljskem prevodu Katarine Šalamun-Biedrzycke izšla med drugim dela *Straszne Świąta* (1996), *brati: ljubiti/czytać: kochać* (2002), *Poker* (2002), *Jablan/Jabłoń* (2004). Njegov opus je predstavljen v dvojezični antologiji *Srebro i mech /Mah in srebro* (1995), prav tako v prevodu Katarine Šalamun-Biedrzycke. Šalamunova predstavitev Poljakom se je začela že leta 1979 z zbirko pesmi *Wiersze*, ki jih je izbrala in prevedla Katarina Šalamun-Biedrzycka. Zbirka je izšla v Krakovu pri založbi Literackie. Prevajanje njegove poezije se nadaljuje, in to z novim prevajalcem, Miłoszom Biedrzyckim, sinom Katarine Šalamun-Biedrzycke. Leta 2013 je Biedrzycki pri Institutu Mikołowskimi izdal najnovejši prevod Šalamunove poezije *Pora roku*.

## 5.6 Izbori poljskih prevajalcev

Pri analizi prevoda si raziskovalec vedno zastavlja vprašanje, na podlagi česa je določen prevajalec izbral prav to in ne drugo delo tega ali drugega ustvarjalca, ali so bile v ozadju osebne pobude, ali delo sodi v kanon tuje literature in ali bi bilo mogoče dobro, da nastane prevod, ali pa je bolje mogoče prevesti nekaj izvirnega, novega, kar bo povzročilo zanimanje na knjižnem trgu prevodne literature. S pomočjo raziskave Tatjane Jamnik *Przekłady literatury słoweńskiej w Czechach i w Polsce w latach 1990–2006* (2009) bom poskusila odgovoriti na vprašanje, na podlagi kakšnih kriterijev si poljski prevajalci izbirajo dela slovenskih avtorjev.

Če pogledamo na starejšo generacijo odličnih prevajalk (Katarina Šalamun-Biedrzycka, Joanna Pomorska), lahko ugotovimo, da so glede izbora univerzalne, ker prevajajo dela avtorjev, ki sodijo v različna literarnozgodovinska obdobja, tudi v sodobnost. Za novo generacijo prevajalcev, rojenih ob koncu šestdesetih in začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja, pa so značilni izbori predvsem mlajših avtorjev in prozaikov. (Jamnik 2009: 309) Nedvomno pa je treba priznati, da imajo vsi prevajalci v obdobju 1991–2012 poleg odličnega znanja slovenščine in poljščine tudi znanje tako o zgodovini slovenske književnosti kot tudi o trenutnem stanju na slovenskem knjižnem in založniškem trgu. Pri odločitvi za neko besedilo upoštevajo predvsem dosežke literarne zgodovine slovenske književnosti, mnenja kritikov ter sezname, objavljene na primer na spletnem portalu iLiteratura, ki zajemajo lestvice dobitnikov literarnih nagrad. (Jamnik 2009: 310) Ker prevajalci živijo v kulturi jezika prevoda

(poljščini), so njihovi izbori odvisni tudi od njihove lastne predstave o tem, kakšna vrsta književnosti bi lahko zanimala poljskega bralca. Zelo pogosto so glavne njihove lastne preference ter osebno poznanstvo z avtorjem. To dejstvo je zelo pomembno za uveljavitev slovenske književnosti na Poljskem, predvsem zaradi tega, ker je, kot pravi Even-Zohar v svojih študijih, slovenska književnost na obrobju poljskega literarnega sistema.

Da bi slovenska književnost pridobila na Poljskem večji ugled, ustvarjalci pogosto prihajajo na srečanja tako s študenti slovenistike kot z ostalimi bralci. Čeprav srečanja mlade sloveniste spodbujajo k prevajanju, kot je pokazala raziskava, taka promocija ne prinaša večjih uspehov in nima velikega vpliva na založbe in založnike. Založniški trg na Poljskem je še zmeraj zelo zaprt za slovensko književnost. Zato osebni stiki še vedno prinašajo največ koristi. Kot eden prvih pesnikov slovenske mlajše generacije, katerega izbor pesmi *Zapach herbaty* je preveden v poljščino, se je na Poljskem uveljavil Primož Čučnik. Morda je tudi zato, ker je sam obenem prevajalec iz poljščine, med poljskimi pesniki mlajše generacije in prevajalci si je pridobil ugled in simpatijo. (Jamnik 2009: 310)

## 5.7 Financiranje prevodov

Da bi prevedli knjigo, moramo najprej pridobiti avtorske pravice, kar ni enostavno. Ko nam uspe, je naslednji korak zbiranje finančnih sredstev, brez katerih v številnih primerih prevod sploh ne bi nastal. Poljske državne ustanove se razen univerz, na katerih je mogoče študirati slovenščino, ne zanimajo za uveljavitev slovenske književnosti, zato prevajalci iščejo pomoč pri slovenskih literarnih in kulturnih ustanovah, ki skrbijo za promocijo literature v tujini. Ustanova, ki v Sloveniji v veliki meri posreduje finančna sredstva za prevode slovenske literature v tujini, je Javna agencija za knjigo Republike Slovenije (JAK).

**Javna agencija za knjigo Republike Slovenije** opravlja strokovne, razvojne in izvršilne naloge v zvezi z izvajanjem strateških dokumentov in usmeritev na področju knjige. Dejavnosti Javne agencije za knjigo so med drugim izdajanje knjig, založništvo, dejavnost stikov z javnostjo, raziskovalna in razvojna dejavnost na področju družboslovja in humanistike, izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje na področju kulture in umetnosti. Odloča tudi o izbiri programov in projektov s področja knjige in zagotavlja

njihovo financiranje, spodbuja izdajanje kvalitetnih knjig in revij s področja leposlovja in znanosti, spodbuja in izvaja promocijo slovenske knjige in avtorjev, spodbuja in izvaja različne oblike mednarodnega sodelovanja na področju knjige, v prvi vrsti prevajanje slovenskih avtorjev v tuje jezike in nacionalne predstavitve slovenskega leposlovja ter znanstvene publicistike v mednarodnem prostoru, spodbuja mednarodno sodelovanje ter prenos in uporabo mednarodnega tehnološkega znanja.

Od leta 2010 je avgusta v Novem mestu organiziran mednarodni prevajalski seminar slovenske književnosti. 16 izbranim uveljavljenim prevajalcem slovenske književnosti ponuja vpogled v aktualno stanje sodobne slovenske književnosti in možnost sodelovanja s slovenskimi avtorji, kritiki, založniki, predavatelji in tujimi kolegi. Cilj seminarja je povečanje števila izidov knjižnih objav vrhunskih prevodov slovenskih literarnih del na tujem, boljša informiranost prevajalcev ter spodbujanje čim tesnejšega sodelovanja med slovenskimi avtorji, založbami in prevajalci.

Agencija JAK je do leta 2013 financirala 39 prevodov v poljščino. Na spletnih straneh agencije je na voljo baza prevodov, kjer lahko iščemo podatke o prevodih po avtorju, prevajalcu ali jeziku prevoda.

Finančno podporo nudi tudi društvo in poslovni klub **Triglav-Rysy**, ki sta ga ustanovila Marko Dolžan in Dorota Pleczar leta 2007 v Lodžu. Cilj društva je med drugim uveljavitev stikov med Poljsko in Slovenjo, njune literature in kulture, poslovnih stikov, športa in turizma. Poleg tega društvo organizira in sodeluje pri kulturnih dogodkih, sodeluje z diplomatskimi predstavniki, vladnimi organizacijami, s posameznimi občinami, kulturnimi in športnimi ustanovami ter drugimi društvi. Sodelovanje poteka tudi med društvom in univerzami, kjer je mogoč študij slovenistike. Na spletni strani društva, med posameznimi projekti razpisanimi za vsako leto, so omenjeni dogodki, ki jih organizirajo posamezni lektorati slovenščine po državi. (Internet 24)

Še eno zasebno društvo, ki je hkrati tudi založba, ki organizira kulturne dogodke, delno financira izdajo ter sama izdaja knjige slovenskih avtorjev s področja leposlovja in humanistike na Poljskem, je **Kulturno-umetniško društvo Police Dubove** Tatjane Jamnik s sedežem v Brezovici pri Ljubljani. Na spletni strani društva lahko preberemo: »S projekti, ki jih izvajamo, povezujemo ustvarjalce, umetnike, znanstvenike, teoretike in zgodovinarje

različnih umetnosti, prevajalce leposlovja in humanistike, novinarje, univerzitetne profesorje, študente, lektorje slovenščine kot drugega/tujega jezika, študente slovenščine kot tujega jezika, prevajalce slovenske književnosti v tuje jezike in tujih književnosti v slovenščino. Sodelujemo tako s posamezniki kot tudi z društvi in drugimi organizacijami iz Slovenije in od drugod« (Internet 25). Založba je med drugim leta 2012 izdala zbirko pesmi Srečka Kosovela *Kalejdoskop* in Iztoka Osojnika *Spodnie na niebie*.

Na tem mestu ne smemo pozabiti na **Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik**, ki deluje v okviru Oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Njegova naloga je širitev slovenskega jezika, literature in kulture po svetu, predvsem pa na lektoratih slovenščine na univerzah, kamor pošilja svoje lektorje »ter razvija celotno infrastrukturo za doseganje, preverjanje in potrjevanje znanja slovenščine kot drugega/tujega jezika« (Internet 26). Dejavnosti Centra podpira in sofinancira Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport Republike Slovenije. Poleg pouka slovenščine na lektoratih v tujini Center organizira in podpira dogodke, ki se jih udeležijo in organizirajo lektorati po celem svetu, tudi na Poljskem. Center podpira in delno financira izdajanje prevodov slovenske književnosti, vendar si tega ne more vedno privoščiti, saj so finančna sredstva iz takšnih ali drugačnih razlogov omejena.

Iz zgoraj navedenih podatkov lahko sklenemo, da je delni razlog za tako majhno število prevodov slovenske književnosti na Poljskem njihovo (so)financiranje. Prevajalci, ki želijo izdati prevod slovenske književnosti, morajo pogosto sami vsaj delno financirati izdajo prevoda, česar si preprosto ne morejo privoščiti. Poljske založbe nočejo izdajati prevodov slovenskih knjig, ker se zavedajo majhnega zanimanja bralcev, zaradi česar prevodi ne prinašajo dobička. Tako se prevajalec znajde v začaranem krogu, iz katerega je pogosto edini izhod objava proznih/pesniških besedil v reviji oziroma časopisu.

## 6 ZAKLJUČEK

Kanon prevedenih del neke književnosti ima brez dvoma vpliv na to, v kolikšni meri je določen narod prisoten v skupni zavesti uporabnikov ciljnega jezika. Ima tudi vpliv na to, kakšne predstave o tem narodu in državi imajo predstavniki ciljnega jezika. »Novi prevodi soustvarjajo ali pa modificirajo sliko Slovenije in Slovencev, ki v zavesti drugih narodov obstaja s pomočjo kulturnih stikov« (Jamnik 2009: 312).

Raziskava je pokazala, da je kljub dolgoletnim zgodovinskim in političnim poljsko-slovenskim stikom v dvajsetih letih izšlo zelo malo prevodov, bodisi v knjižni bodisi časopisni obliki. To dejstvo preseneča, ker ima Poljska največ lektoratov slovenščine, kar šest, od vseh držav na svetu, in sicer na univerzah v Krakovu, Varšavi, Sosnovcu, Lodžu, Gdansku in Bielsko-Biali. Zato bi pričakovali, da bo število prevodov razmeroma visoko. Vzrok za drugačno stanje je nedvomno zaprti poljski založniški trg, ki slovensko književnost še vedno pušča na obrobju literarnega polja.

Poljski literaturi kot »veliki literaturi« ni treba prevzemati vzorcev od manjših literatur, zato se je slovenski literaturi težko obdržati na poljskem založniškem trgu. Bralci, ki sežejo po takšni literaturi, so predvsem študentje, ki začenjajo študij slovenščine, strokovnjaki in drugi, ki se zanimajo za kulturo Slovenije oziroma Balkana.

Število objavljenih prevodov (v knjižni in revijalni obliki) ne izraža samo prevajalčeve dejavnosti, ampak je tudi kazalo zanimanja za kulturo, ki je nosilec določene literature. V današnjih dneh založniki izbirajo tiste avtorje in tiste knjige, ki pritegnejo največ bralcev, kar jim hkrati zagotavlja zadostne dohodke za poplačilo priprave tiskane objave. Šokantno je zanimanje za tako imenovano trivialno literaturo, ki bralcu nudi le sprostitev. Slovenske knjige, ki so bile do danes prevedene v poljščino, lahko uvrstimo v leposlovje. Sklep je zelo enostaven: količina zahtevnih bralcev, ki med branjem radi tudi razmišljajo, je vedno manjša, zato je skromno tudi zanimanje za prevode manjših literatur. Kot trdijo raziskovalci slovenske književnosti na Poljskem (med drugim Bożena Tokarz, Michał Kopczyk), sta Slovenija in njena književnost še vedno premalo znani in uveljavljeni, čeprav se stanje izboljšuje. (Jamnik 2009: 311)

To, kar je pozitivno, je vzpon števila knjižnih izdaj na začetku 21. stoletja. Leta 2002 so izšli štiri prevodi iz slovenščine, plodni sta bili tudi leti 2004 in 2005 (po tri knjižne izdaje). Verjetno je to posledica političnih sprememb (samostojnosti in vstopa v Evropsko unijo), ki so sprožile večje zanimanje Poljakov za Slovenijo. Vendar, kot pravi Tatjana Jamnik, in s tem se popolnoma strinjam, je največji vzrok za spremembe na bolje močan vpliv in angažiranost mladih prevajalcev ter dvosmernost prevajanja tudi mlade poljske literature v slovenščino.

## POVZETEK

V magistrskem delu sem predstavila prevode slovenske književnosti v poljščino, ki so izšli po letu 1991. Skušala sem ugotoviti, kakšno mesto zavzema slovenska prevodna književnost v poljskem literarnem sistemu, opredeliti količino prevodov ter predstaviti prevajalce, založbe, časopise in ustanove, ki skrbijo za uveljavitev slovenske književnosti na Poljskem.

S pomočjo bibliografij prevodov, ki sem ju uporabila kot gradivo (*Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 1990–2006*, objavljena v reviji *Przekłady Literatur Słowiańskich* (št. 1 (2)), leta 2010 pri založbi Šlezijske univerze v Katovicah, ter *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 2007–2012*, ki še ni objavljena, vendar čaka na objavo pri isti založbi), sem ugotovila, da je v knjižni in časopisni obliki izšlo le majhno število prevodov slovenske književnosti. To dejstvo še posebej preseneča, saj ima Poljska največ, kar šest, lektoratov slovenščine od vseh držav na svetu, in sicer na univerzah v Krakovu, Varšavi, Katovicah, Lodžu, Gdansku in Bielsko-Biali.

Kot je pokazala raziskava, je vzrok za trenutno stanje med drugimi (so)financiranje prevodov. Poljski trg je še vedno zaprt za književnosti manjših narodov, hkrati pa se založbe zavedajo, da so bralci, ki sežejo po takšni literaturi, predvsem študentje, ki začenjajo študij slovenščine, profesorji in strokovnjaki. Izdajanje slovenskih prevodov se jim ne zdi smiselno, ker s tem ne zaslužijo, zato mora prevajalec stroške izdaje prevoda deloma poravnati sam. Pri tem se lahko obrne na slovenske kulturne ustanove (Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, društvo in poslovni klub Triglav-Rysy), vendar so tudi njihova finančna sredstva omejena.

Pozitivni pojav, ki se kaže v ugotovitvah magistrske naloge, je vzpon števila knjižnih izdaj slovenske literature po letu 2000. Vzrok za to je nedvomno vstop Slovenije in Poljske v Evropsko unijo, vendar k spremembi prispevata tudi angažiranost prevajalcev mlade generacije ter uveljavitev mlade poljske književnosti na slovenskem založniškem trgu.

## SUMMARY

This dissertation presents the translations of Slovene literature into Polish, published after 1991. It aims to research the position of translated Slovene literature in the Polish literary system, to define the number of translations and to present the translators, publishers, periodicals and institutions responsible for the establishment of Slovene literature in Poland.

I determined through the use of translation bibliographies (*Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 1990–2006*, issued in *Przekłady Literatur Słowiańskich* (nr. 1 (2)), in 2010 published in Katowice by the University of Silesia, and *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 2007–2012*, waiting to be issued by the same institution) that few translations of Slovene literature (in book or periodical editions) were published. This fact is surprising as Poland has the most lectureships of the Slovene language (six) of all the countries in the world – in Krakow, Warsaw, Katowice, Lodz, Gdansk and Bielsko-Biala.

The research has shown that the cause for the current situation is in the translation funding and co-funding. The Polish market remains to be relatively closed for smaller nations' literatures. At the same time, the publishers are aware that the readers of such literature are mainly beginner students of Slovene studies, professors and experts. Translation publishing is not appealing as it brings no profit, leaving the translators having to partly cover the expenses themselves. They can be helped by the Slovene cultural institutions (Slovenian Book Agency, Centre for Slovene as a second/foreign language and the Triglav-Rysy society and business club) but their funds are also limited.

The dissertation shows an encouraging rise in the number of published book editions after 2000. The reason behind it is undoubtedly the entry of Slovenia and Poland into the European Union but the change is also supported by the commitment of young translators and the establishment of Polish literature in the Slovene publishing market.

## STRESZCZENIE

Praca magisterska traktuje o przekładach literatury słoweńskiej na język polski po roku 1991. Autorka próbuje ustalić miejsce zajmowane przez przekłady literatury słoweńskiej w polskim systemie literackim, podaje liczbę przekładów wydanych po roku 1991, a także przedstawia sylwetki tłumaczy, profile wydawnictw, czasopism i instytucji promujących literaturę słoweńską w Polsce.

Analiza bibliografii przekładów literatury słoweńskiej (*Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 1990-2006*, wydana w czasopiśmie *Przekłady literatur słowiańskich* (nr 1 (2)) w roku 2010 przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 2007-2012*, która jest w opracowaniu), wykazała, że w Polsce, po roku 1991 została opublikowana niewielka ilość tłumaczeń zarówno w czasopismach jak i formie książkowej. Ten fakt dziwi, z uwagi na to, że w Polsce jest najwięcej lektoratów języka słoweńskiego na świecie. Jest to sześć lektoratów na uniwersytetach w Krakowie, Warszawie, Łodzi, Katowicach, Łodzi, Gdańsku i w Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsko-Białej.

Przyczyną takiej sytuacji jest między innymi (współ)finansowanie przekładów. Polski rynek wydawniczy jest wciąż zamknięty na literaturę mniejszych narodów. Wydawnictwa zdają sobie sprawę, że czytelnicy sięgający po tę literaturę to przede wszystkim studenci, zaczynający studia języka słoweńskiego, profesorowie i specjaliści. Publikacja słoweńskich przekładów wydaje się oficynom nieopłacalna, dlatego tłumacze koszty przekładów często muszą pokrywać sami. Mogą się oni zwrócić o pomoc do słoweńskich instytucji kulturalnych (Słoweńska Agencja Książki, Centrum Języka Słoweńskiego jako Drugiego/Obcego, stowarzyszenie i klub biznesu Triglav-Rysy), jednak ich środki finansowe również są ograniczone.

Zjawiskiem dającym nadzieję na zmiany jest wzrost liczby książek literatury słoweńskiej po roku 2000. Na przemiany wpłynęło przystąpienie Słowenii i Polski do Unii Europejskiej; do zmian przyczynia się także zaangażowanie młodego pokolenia tłumaczy oraz promocja najnowszej literatury polskiej na słoweńskim rynku wydawniczym.

## BIBLIOGRAFIJA

### Viri in literatura:

Bešter, Marja in Kržišnik, Erika (Ur.), 1999: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete.

Bukowski, Piotr in Heydel, Magda (Ur.), 2009: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*, Kraków: Znak.

Gawlak, Monika: Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 1990—2006, v: Tokarz, Bożena (Ur.), 2009: *Bibliografia przekładów literatur słowiańskich (1990-2006)*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Gawlak, Monika: Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 2007—2012 (v pripravi).

Gawlak, Monika: Poljski prevodi slovenskih dram v letih od 1991 do 2005, v: Pezirc Bartol, Mateja (Ur.), 2012: *Slovenska dramatika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Gawlak, Monika, 2012: Slovenski roman na Poljskem po letu 1991 (knjižne izdaje), v: Krakar Vogel, Boža (Ur.), 2012: *Slavistika v regijah*, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.

Jamnik, Tatjana: Przekłady literatury słoweńskiej w Czechach i w Polsce w latach 1990 – 2006, v: Tokarz, Bożena (Ur.), 2009: *Wybory translatorskie 1990 – 2006*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Javornik, Marjan, (Ur.), 1995: *Enciklopedija Slovenije*, 9. Zvezek, Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kopczyk, Michał: Katarina Šalamun-Biedrzycka – promotorka slovenske književnosti na Poljskem, v: Krakar Vogel, Boža (Ur.), 2012: *Slavistika v regijah*, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.

Zlatnar Moe, Marija, 2002: *Prevodi Hamleta v slovenskem literarnem sistemu: slogovne paradigme*. doktorska disertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za anglistiko in amerikanistiko.

### **Internetni viri:**

Internet 1:

<http://www.czar-slowenii.pl/site/krakow.php> (9.5.2014).

Internet 2:

<http://slaw.us.edu.pl/ogolne/historia.html> (10.5.2014).

Internet 3:

<http://www.czar-slowenii.pl/site/lodz.php> (10.5.2014).

Internet 4:

[http://www.slawistyka.fil.ug.edu.pl/pl/czar\\_slowenii/](http://www.slawistyka.fil.ug.edu.pl/pl/czar_slowenii/) (9. 5. 2014).

Internet 5:

[http://www.czar-slowenii.pl/site/b\\_b.php#](http://www.czar-slowenii.pl/site/b_b.php#) (9. 5. 2014).

Internet 6:

<http://wydawnictwo.us.edu.pl/node/1831> (25. 5. 2014).

Internet 7:

<http://www.zielonasowa.pl/> (25.5.2014).

Internet 8:

<http://katalog.czasopism.pl/index.php/Pogranicza> (25. 5. 2014).

Internet 9:

<http://miedzymorze.pl/> (25. 5. 2014).

Internet 10:

<http://czarne.com.pl/> (26. 5. 2014).

Internet 11:

<http://kow.net.pl/> (26. 5. 2014).

Internet 12:

<http://wyborcza.pl/centrumpomocygw/0,134955.html> (30. 5. 2014).

Internet 13:

<http://www.kwartalnik-pobocza.pl/pob29/index.html> (30. 5. 2014).

Internet 14:

<http://www.czaskultury.pl/?mod=stowarzyszenie> (30. 5. 2014).

Internet 15:

<http://www.literaturanaswiecie.art.pl/historia.htm> (30. 5. 2014).

Internet 16:

[http://pl.wikipedia.org/wiki/Studium\\_\(dwumiesi%C4%99cznik\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Studium_(dwumiesi%C4%99cznik)) (30. 5. 2014).

Internet 17:

<http://katalog.czasopism.pl/index.php/Pogranicza> (30. 5. 2014).

Internet 18:

<http://www.ludliteratura.si/novice-in-obvestila/slovenske-pesnice-na-poljskem/> (7. 6.2014).

Internet 19:

[http://www.drustvopisateljev.si/si/drustvo\\_slovenskih\\_pisateljev/programi/1698/detail.html](http://www.drustvopisateljev.si/si/drustvo_slovenskih_pisateljev/programi/1698/detail.html)  
(7. 6. 2014).

Internet 20:

[http://issuu.com/frse/docs/konkursy\\_fss/21](http://issuu.com/frse/docs/konkursy_fss/21) (7. 6. 2014).

Internet 21:

<http://www.autorskecteni.cz/2012/slo/program/27-Tatjana-Jamnik> (7. 6. 2014).

Internet 22:

<https://www.facebook.com/cosovel/info> (7. 6. 2014).

Internet 23:

<http://www.uwolnijmuzyke.pl/wywiad-z-izolda-sorenson-co-sovel> (7. 6. 2014).

Internet 24:

<http://www.triglav-rysy.eu/index.php/pl/o-nas/2013-02-15-08-17-51.html> (7. 6. 2014).

Internet 25:

<http://www.policadubova.org/onas.php> (7. 6. 2014).

Internet 26:

<http://www.centerslo.net/> (7. 6. 2014).

### **Izjava o avtorstvu**

Izjavljam, da je magistrsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 16. junija 2014